

Příprava občanů k obraně státu

**Příručka pro učitele
základních a středních škol**

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	5
URČENÍ A VYUŽITÍ PŘÍRUČKY	6
PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU	
ZE STRANY MINISTERSTVA OBRANY	8
1. BEZPEČNOST JAKO PŘEDPOKLAD SVOBODY A PROSPERITY	13
2. ROLE OBČANŮ PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ OBRANY STÁTU	14
3. BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ	15
4. BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	18
5. KRIZOVÉ STAVY	23
6. POVINNOSTI OBČANŮ PŘI OBRANĚ STÁTU	26
7. ZAPOJENÍ ČESKÉ REPUBLIKY DO MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ A JEHO VÝZNAM	29
8. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY	38
9. HUMANITÁRNÍ MISE A VOJENSKÉ OPERACE V ZAHRANIČÍ	52
10. VOJENSKÁ POLICIE	55
11. VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ	57
12. VOJENSKÁ KANCELÁŘ PREZIDENTA REPUBLIKY A HRADNÍ STRÁŽ	59
13. VOJENSKÁ ČINNÁ SLUŽBA	60
14. ZÁLOHA OZBROJENÝCH SIL	65
15. VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVA PERSONÁLU	67
16. PRÁVNÍ ASPEKTY OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ	69
DŮLEŽITÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY	73
STRATEGICKÉ, KONCEPČNÍ A JINÉ DOKUMENTY	75
DOPORUČENÉ ODKAZY	77
SOUBOR TESTOVACÍCH OTÁZEK	79

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení pedagogové,

připravili jsme pro Vás třetí aktualizovaný dotisk příručky pro učitele základních a středních škol k výuce problematiky přípravy občanů k obraně státu na školách.

Obrana a bezpečnost se týká všech občanů České republiky. Je naším úkolem zvyšovat povědomí o hrozbách a výzvách, kterým čelíme, budovat naši připravenost a odolnost. V minulosti probíhala příprava občanů zejména na cvičišti v návaznosti na brannou výchovu. Změny bezpečnostního prostředí si však žádají celospolečenský přístup. Bezpečnost a obrana nejsou úkolem pouze Ministerstva obrany nebo Ministerstva vnitra, ale vyžadují zapojení celé společnosti včetně nejmladší generace.

Škola, předávání zkušeností a vzdělávání hrají klíčovou roli pro získání povědomí o hodnotách, na kterých naše země stojí. Příručka poskytuje základní informace o principech zajišťování obrany státu a o povinnostech, které občanům České republiky ve vztahu k obraně vyplývají ze zákonů. Zároveň zdůrazňujeme naše členství v NATO a Evropské unii, které hrají v zajišťování naší obrany a bezpečnosti nezastupitelnou roli.

Jsme nesmírně potěšeni, že jste nám k předchozímu vydání poskytli cennou zpětnou vazbu. Oceňujete, že Vám příručka poskytuje dostatek informací k osobní přípravě na vyučovací hodiny i k vedení výuky samotné. Za inspirativní považujeme, že se ji snažíte využívat nejenom pro předávání vědomostí důležitých pro chápání otázek obrany státu žákům, ale i pro formování jejich postojů a další osobnostní rozvoj do budoucna. Někteří z Vás nám zaslali několik podnětů na doplnění či úpravu obsahu příručky. Jsme rádi, že jsme většinu požadavků pedagogů, kteří publikaci ve své praxi využívají, mohli zapracovat.

Vážení pedagogové, vzdělávání a výchova mládeže k obraně si zaslouží Vaši pozornost. Proto budeme velmi rádi, když se tato příručka stane Vaším užitečným pomocníkem při objasňování nutnosti připravovat se k obraně státu již v době míru a věříme, že Vám pomůže naplňovat cíle stanovené rámcovými vzdělávacími programy.

Přejeme Vám mnoho úspěchů v pedagogické praxi.

Kolektiv sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR

URČENÍ A VYUŽITÍ PŘÍRUČKY

Tato příručka je určena učitelům základních a středních škol jako **zdroj informací o tématech souvisejících se zajišťováním obrany státu**. Je chápána jako faktografický rámec přispívající k pochopení přístupu České republiky k vlastní obraně.

Příručka se věnuje pouze **vojenským aspektům přípravy občanů k obraně**. Další oblasti, které jsou dle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, součástí přípravy občanů k obraně státu (zejména zdravotnická příprava a příprava k civilní obraně), nejsou do příručky zahrnuty, neboť jsou řešeny v jiných materiálech, zabývajících se přípravou občana na nevojenské krizové situace a mimořádné události. Znalosti, vědomosti a zkušenosti z těchto oblastí by však byly v případě reálné krizové situace vojenského charakteru využitelné.

Víte, že...

...zařazení problematiky brannosti, vlastenecké výchovy a vysvětlování významu armády ve společnosti do rámcových vzdělávacích programů škol považuje za správné 81 % obyvatel ČR?

Příručka je tematicky členěna podle výstupů z učení stanovených **rámcovými vzdělávacími programy pro základní a střední vzdělávání** tak, aby učitelům usnadnila orientaci v otázkách obrany státu a poskytla jim výchozí informace pro jejich přípravu na jednotlivé vyučovací hodiny. K získání doplňujících informací lze využít odkazy na zdroje, uvedené v závěru. Zároveň je vhodné sledovat sdělení k problematice, zveřejňovaná na internetových stránkách Ministerstva obrany nebo metodická doporučení k výuce, publikovaná na odborných portálech Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Každá kapitola příručky je doplněna o **náměty k diskusi a kontrolní otázky**. Takto navržené náměty k diskusi jsou pouze inspirativní a mohou být ze strany pedagogů různě modifikovány či doplňovány, zejména z pohledu místních podmínek (historické události, památná místa, významní spoluobčané, přítomnost vojenského útvaru v regionu apod.). Diskuse by měla být základní součástí vzdělávání a měla by přispět k naplňování jeho cílů (zejména vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci, podněcovat je k tvořivému myšlení, logickému uvažování, připravovat je k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti) a k osvojování klíčových kompetencí (zejména komunikativních, sociálních, personálních a občanských). Navržené kontrolní otázky zase slouží k ověření znalostí získaných při výuce.

V závěru příručky je učitelům k dispozici ucelený soubor **otázek ve formě testu**, využitelný při práci s interaktivní tabulí nebo při písemném přezkušování znalostí. U každé otázky je vyznačena jediná správná odpověď. Kontrolní test lze použít jako celek, ale je vhodnější používat jednotlivé otázky výběrově dle probíraného učiva.

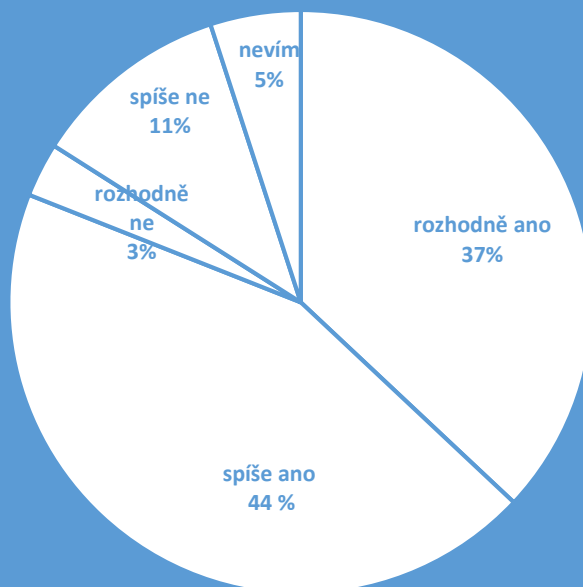
Na příručce volně navazuje **soubor pracovních listů** využitelných při výuce problematiky obrany státu jak na základních, tak na středních školách. U každé úlohy pracovního listu je uvedeno její správné řešení. Pracovní listy si pedagogové mohou stáhnout z webových stránek pokos.army.cz. Ministerstvo obrany bude soubor pracovních listů průběžně doplňovat.

Příručka nestanovuje žádné konkrétní **metody a formy výuky**, ty by měly být vybírány učiteli s ohledem na obsah konkrétního učiva jednotlivých ročníků a na výstupy z učení, kterých se má podle jednotlivých vzdělávacích programů dosáhnout. Učitelé je mohou volit podle svých zkušeností a s ohledem na charakter vyučovaného předmětu, mezipředmětové vazby a potřeby žáků. Roli garanta v této oblasti sehrává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Při výuce je příhodné preferovat **dialog** a jiné **interaktivní metody** vyučování, odpovídající danému předmětu, zaměření školy či věku žáků. Vhodné je podporovat **samostatnou práci** žáků, jejich osobní zodpovědnost a schopnost spolupráce jednotlivců i týmů. Za vhodnou součást výuky lze považovat přípravu a prezentaci ústních nebo písemných prací a používání názorných pomůcek. Za samozřejmost je považováno opakování učiva z předchozích ročníků, rozšiřování okruhu znalostí a dovedností a využívání rozdílných forem a metod výuky.

K **procvičování a upevňování učiva** lze využívat hry a soutěže, návštěvy vojenských veletrhů, muzeí a akcí Armády České republiky, besedy s příslušníky Armády České republiky a válečnými veterány, ukázky techniky a činnosti Armády České republiky nebo exkurze u vojenských útvarů. Podrobněji jsou aktivity Ministerstva obrany, zaměřené na podporu přípravy občanů k obraně státu, zejména pokud jde o vzdělávací činnost a mimoškolní činnosti, rozebrány v následující kapitole.

JE SPRÁVNÉ, ŽE PROBLEMATIKA BRANNOSTI, VLASTENECKÉ VÝCHOVY A VYSVĚTLOVÁNÍ VÝZNAMU ARMÁDY V DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI BYLA ZAŘAZENA DO VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL?

PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU ZE STRANY MINISTERSTVA OBRANY

Kromě vydání této příručky pro učitele podporuje Ministerstvo obrany vzdělávání v oblasti přípravy občanů k obraně státu prostřednictvím následujících nástrojů:

a) Akreditované školení pro učitele základních a středních škol

Ministerstvo obrany přispívá k odborné připravenosti učitelů základních a středních škol prováděním **akreditovaného školení** k problematice přípravy občanů k obraně státu. Školení je uskutečňováno v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Probíhá **zdarma** na krajských vojenských velitelstvích, případně na vybraných úřadech územní samosprávy. Účastníci školení obdrží **osvědčení o absolvování školení a výukové a propagační materiály**. Informace o obsahu školení a plán jejich realizace v jednotlivých krajích na kalendářní rok jsou zveřejněny na internetových stránkách pokos.army.cz a také na stránkách jednotlivých krajských vojenských velitelství.

V průběhu školení jsou pedagogům představena stěžejní témata problematiky přípravy občanů k obraně státu tak, jak jsou zmíněna v rámcových vzdělávacích programech pro základní a střední vzdělávání. Jejich přehled je uveden na obrázku níže.

Stěžejní témata problematiky příprava občanů k obraně státu

Obrana státu
Bezpečnostní prostředí
Bezpečnost jako záruka prosperity
Zapojení České republiky do mezinárodních organizací a jeho význam pro bezpečnost státu
Bezpečnostní systém České republiky
Krizové stavy
Ozbrojené síly a Armáda České republiky
Humanitární mise a vojenské operace v zahraničí
Právní aspekty válečných konfliktů
Vojenská činná služba
Záloha ozbrojených sil
Branná povinnost

b) Prezentační program pro základní a střední školy

Na podporu výuky lze využít prezentační program Příprava občanů k obraně státu, se kterým zástupci Ministerstva obrany průběžně **zdarma** navštěvují vybrané základní a střední školy v celé České republice. V letech 2014 až 2020 se příslušníci ozbrojených sil České republiky a Vojenské policie v rámci tohoto programu představili na více než sto sedmdesáti školách. Prezentace a ukázky **nenahrazují vzdělávací proces**, probíhající podle školních vzdělávacích programů, pouze jej svojí atraktivní a soutěživou formou vhodně doplňují.

Cílem tohoto programu je zprostředkovat **interaktivní setkání žáků s vojáky** a vhodnou formou jim vysvětlit skutečnosti, které souvisejí s obranou státu, historií a tradicemi naší armády a jejím zapojením do řešení krizových situací vojenského i nevojenského charakteru. Ukázky a prezentace se odehrávají přímo v prostorách škol a díky své jedinečnosti zvyšují emocionální prožitek žáků. V jejich průběhu vojáci představují ozbrojené síly České republiky a Vojenskou policii a jejich poslání a na základě osobních zkušeností osvětlují působení vojáků v zahraničních operacích a misích a při operačním nasazení na území České republiky. Žáci si také mohou prohlédnout a vyzkoušet vojenskou výzbroj a výstroj, k vidění jsou zajímavé a **praktické ukázky** vojenských policistů, chemiků, zdravotníků, kynologů či jiných odborností. Na základních školách je program určen především žákům druhého stupně.

Zprostředkování účasti vojáků na výše uvedených aktivitách, podporujících a rozšiřujících proces vlastního vzdělávání, mohou jednotlivé školy s dostatečným předstihem řešit s příslušnými krajskými vojenskými velitelstvími do konce června na následující kalendářní rok. Mohou se také obrátit na kontaktní osoby zabývající se touto problematikou přímo na Ministerstvu obrany, uvedené na webu pokos.army.cz nebo na kontaktní osoby uvedené na webových stránkách jednotlivých krajských vojenských velitelství.

c) **Prezentace ozbrojených sil České republiky a Vojenské policie na veřejnosti**

Ministerstvo obrany podporuje vzdělávací a výchovný proces v oblasti přípravy občanů k obraně státu také prováděním **akcí pro širokou veřejnost**. Vojákyne a vojáci se zúčastňují akcí, pořádaných Ministerstvem obrany (například Den válečných veteránů a dny otevřených dveří vojenských útvarů a zařízení) nebo akcí, organizovaných jinými subjekty. Například v působnosti úřadů územní samosprávy se pořádají dny dětí a jednotlivé prvky integrovaného záchranného systému organizují dny integrovaného záchranného systému.

Z akcí pořádaných Ministerstvem obrany si kromě zmíněných dnů válečných veteránů získal velkou oblibu veřejnosti například Army den Flora, kterého se pravidelně zúčastňují tisíce návštěvníků. Zpravodajství ze všech akcí **včetně fotogalerií a video reportáží** lze najít na stránkách pokos.army.cz.

d) **Dotační programy**

Na podporu aktivit, přispívajících k naplňování vládou schválené Koncepce přípravy občanů k obraně státu, poskytuje Ministerstvo obrany v rámci státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím **neinvestiční státní účelové dotace** ve dvou dotačních programech. Dotace jsou určeny zapsaným spolkům, nadacím, nadačním fondům, ústavům, obecně prospěšným společnostem a církevním právnickým osobám. Výběrové řízení na další kalendářní rok probíhá zpravidla v září. Do každého výběrového řízení lze přihlásit libovolný počet projektů. Pravidla pro udělování dotací, vzory podání, kritéria pro hodnocení projektů a všechny další informace jsou k dispozici na webu www.army.cz.

Dotační program **Příprava občanů k obraně státu (POKOS)** je zaměřený na aktivity dětí a mládeže. Jeho cílem je zajistit informovanost o zásadách, povinnostech a odpovědnosti občanů za obranu země, napomáhání při získávání speciálních znalostí, dovedností a návyků týkajících se branně-bezpečnostní problematiky, upevňování mravních a morálních vlastností potřebných k obraně státu a zajištění podpory mimoškolních aktivit spojených s branností. Program se realizuje prostřednictvím projektů organizací, které slouží ke sdílení informací, besed, přednášek, seminářů, praktických cvičení, výstav, tematických a projektových dnů, výtvarných, herních a soutěžních aktivit, mimoškolních aktivit spojených s branností a provádění ukázek na téma branné přípravy pro veřejnost.

Víte, že...

...na podporu aktivit přispívajících k naplňování vládou schválené Koncepce přípravy k obraně státu poskytuje Ministerstvo obrany neinvestiční dotace ve výši cca 3 mil. Kč ročně?

Cílem dotačního programu **Podpora branně-sportovních a technických aktivit obyvatelstva** je napomáhat k získávání branných dovedností a návyků obyvatelstva, podporovat rozvoj jeho fyzické kondice, sebeovládání, mentálního zdraví a procvičovat a ověřovat připravenost obyvatel na krizové situace. Program se realizuje prostřednictvím praktických branně-sportovních a technických cvičení, outdoorových aktivit s branněsportovním a technickým zaměřením využitelných při zvládnutí krizových situací vojenského i nevojenského charakteru.

e) Vojenská muzea

K doplnění znalostí o historii naší armády a k seznámení se s dobovou i současnou technikou je možné navštívit Armádní muzeum Žižkov, Letecké muzeum Kbely, Vojenské technické muzeum Lešany nebo Národní památník hrdinů heydrichiády. **Vstup do muzeí je zdarma.**

Armádní muzeum Žižkov je umístěno v historických budovách Památníku osvobození v Praze na Žižkově. Objekt prošel **v letech 2018 až 2022 generální rekonstrukcí**, první ve své téměř devadesátileté historii. Během ní byly zásadním způsobem rozšířeny výstavní prostory. Vedle dvou pater s expozicemi jsou zpřístupněny například rozsáhlé prostory v podzemí, v bývalých depozitářích a v místě někdejší knihovny. Nádvoří muzea bylo během rekonstrukce zastřešeno.

Víte, že...

...do všech muzeí Vojenského historického ústavu je vstup zdarma?

Vojenský historický ústav Praha, pod který žižkovské muzeum spadá, tak získal pro své bohaté sbírky skutečně velkorysý a moderní prostor. Armádní muzeum Žižkov se **opět otevřelo na podzim v roce 2022**. Nová expozice je věnovaná minulosti vojenství s důrazem na české území od nejstarších dob až po současnost. Zatímco dosavadní hlavní expozice byly věnovány pouze období od roku 1914 do roku 1945, v rekonstruovaném muzeu jsou již zastoupeny všechny klíčové etapy historie.

Na webových stránkách Vojenského historického ústavu Praha jsou k dispozici vzdělávací materiály a hry vztahující se k historii naší armády, které lze při výuce problematiky přípravy občanů k obraně státu využít. Aktuálně nabízené hry žákům přibližují minulost, motivují je ke kladnému přístupu ke vzdělávání a zajímavou formou jim pomáhají vytvářet si vztah k dějinám. V současnosti jde například o **interaktivní online hry Tajemství vojenského kufříku**. Hry jsou věnovány působení vojáků z českých zemí na bojištích první a druhé světové války. Hlavním motivem je rekonstrukce příběhu skutečného vojáka. Hry jsou určeny zejména pro žáky osmých a devátých tříd základních škol a studenty škol středních.

Expozice Vojenského technického muzea Lešany se nachází v prostoru bývalých dělostřeleckých kasáren mezi obcemi Krhanice a Lešany u Týnce nad Sázavou. V současné době ji tvoří více než 700 historických tanků, kanonů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel, raketová technika, spojovací a ženijní prostředky a logistický materiál pocházející z období od roku 1890 do současnosti.

Sbírky jsou široké veřejnosti prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen ne jeden světový unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu. Unikátní je zejména sbírka československých vojenských dopravních prostředků (tanků, motocyklů, nákladních a velitelských automobilů) z let 1918 až 1939 a kolekce kanonů systému Škoda. Z období studené války patří mezi jedinečné exponáty raketová technika a tanky z výzbroje Varšavské smlouvy i Severoatlantické aliance.

Každoroční obměna i poutavé představení exponátů v pohybu a postupné zdokonalování výstavních prostor muzea návštěvníkům umožňuje lépe nahlédnout do tajů historické vojenské techniky. V rámci jarního

zahájení výstavní sezony probíhají každoročně prezentace historické techniky v pohybu, největší událostí roku pak jsou tzv. **Tankové dny**, které se konají vždy poslední sobotu na konci letních prázdnin.

Letecké muzeum Kbely bylo založeno v roce 1968 v areálu historického vojenského letiště Praha-Kbely, které bylo první leteckou základnou vybudovanou po vzniku Československa v roce 1918. Součástí Leteckého muzea Kbely je i expozice umístěná v hangárech bývalé továrny Aero v pražských Letňanech. Početností a kvalitou sbírek patří toto muzeum k největším leteckým muzeím v Evropě. V současnosti má ve sbírkách 275 letadel, z nichž řada patří ke světovým unikátům. Expozice muzea se vztahuje bezprostředně k historii československého a českého letectví, zvláště vojenského. Pro srovnání jsou zde vystaveny vybrané typy letadel, množství leteckých motorů, součásti draků letounů, výzbroj, výstroj, stejnokroje, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví.

V Leteckém muzeu Kbely si návštěvníci mohou zahrát **dobrodružnou hru**, věnovanou legendárnímu československému letci Františku Peřinovi, který za druhé světové války sloužil u francouzského a britského letectva. Školáci se tak mohou seznámit se zajímavým příběhem československého bojového pilota, leteckého esa druhé světové války. Herní průvodce a pravidla hry, Zachraň letce Peřinu, jsou k dispozici u vstupu do muzea nebo na webu www.vhu.cz.

Letecké muzeum Kbely je otevřeno v letní sezoně (květen až říjen), a to každý den mimo pondělí od 10.00 do 18.00 hodin.

Vedle tří hlavních muzejních složek – Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Vojenského technického muzea Lešany – nabízí Vojenský historický ústav Praha návštěvníkům ještě další výstavní místa se stálými expozicemi:

Muzeum Hradní stráže

V Prašné věži Mihulka na Pražském hradě se nachází expozice mapující vývoj vojenských jednotek strážících Pražský hrad od nejstarších dob do současnosti. Důraz je položen na období posledních téměř sta let tedy na existenci Hradní stráže.

Národní památník hrdinů heydrichiády

V pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze čeká návštěvníky stálá expozice věnovaná atentátu na Reinharda Heydricha (operaci Anthropoid) v květnu 1942. Národní památník hrdinů heydrichiády tvoří pravoslavný kostel svatého Cyrila a Metoděje, krypta pod kostelem – pietní místo, stálá expozice v hale a přednášková síň s promítáním.

f) Internet a sociální síť

Pro podporu procesu přípravy občanů k obraně státu byly Ministerstvem obrany vytvořeny internetové stránky pokos.army.cz s cílem průběžně informovat širokou veřejnost o problematice přípravy občanů k obraně státu a zároveň ji umožnit přístup k balíčku momentálně platných dokumentů právního, strategického, koncepčního, informačního a podpůrného charakteru.

Na stránkách jsou pravidelně zveřejňovány aktuální zprávy z dění v oblasti přípravy občanů k obraně státu. K dispozici jsou plány aktivit na školách a na veřejnosti, plány provádění akreditovaného školení pro učitele, informace o dotačních programech, důležité odkazy a kontaktní údaje na osoby, odpovědné za implementaci vládní Koncepce přípravy občanů k obraně státu.

Součástí portálu pokos.army.cz jsou **pravidelné vědomostní soutěže** pro žáky nebo jiné **příležitostné tematické soutěže** pro školy, žáky i širokou veřejnost o věcné ceny. Z poslední doby lze uvést například výtvarnou soutěž s názvem Pošli pozdrav zdravotníkům do nemocnice. Děti kreslily obrázky o tom, jak vojáci pomáhali při koronavirové pandemii například v nemocnicích, při nasazení na hranicích nebo při rozvážení ochranných pomůcek. Výkresy byly vystaveny v atriu Ústřední vojenské nemocnice v Praze. Soutěžilo se i na facebookovém profilu POKOS v rámci osmidílného vzdělávacího seriálu s názvem Poznej POKOS. Každý týden bylo zveřejněno jedno zajímavé téma z oblasti POKOS – například proč je ČR členem mezinárodních organizací, jaké složky tvoří integrovaný záchranný systém, co je to krizová situace, co si zabalit do evakuačního

zavazadla, jaké jsou hlavní úkoly ozbrojených sil ČR, jaké uniformy a barety nosí vojáci Armády ČR apod. Každý příspěvek zahrnoval soutěžní otázku a za správné odpovědi byli výherci oceněni upomínkovými předměty.

Dialog s pedagogy, žáky a odbornou nebo laickou veřejností probíhá rovněž formou interaktivní komunikace na **Facebooku, Instagramu, YouTube** a dalších platformách.

1. BEZPEČNOST JAKO PŘEDPOKLAD SVOBODY A PROSPERITY

Jedním ze základních předpokladů rozvoje země a zvyšování prosperity obyvatel je zajištění bezpečnosti. Historická zkušenost ukazuje, že státy a občané požívající výhod bezpečného prostředí mají pro svůj rozvoj znatelně lepší podmínky. Naopak země zasažené konflikty trpí kromě nedostatku bezpečnosti také zničenou infrastrukturou, sociálními nejistotami, jistou mírou chudoby, zvýšenou kriminalitou, nezájmem investorů a omezenou hospodářskou činností. V současnosti je bezpečnost vedle zdraví, svobody a uspokojení základních materiálních potřeb vnímána jako nejdůležitější kvalitativní parametr lidského života. Můžeme tedy oprávněně konstatovat, že **bezpečnost, svoboda a prosperita jsou vzájemně úzce propojeny**.

Česká republika zajišťuje svou bezpečnost prosazováním svých bezpečnostních zájmů. Mezi životní bezpečnostní zájmy České republiky patří zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti naší země a zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a občanských svobod obyvatel. **Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády i všech orgánů veřejné správy**. Pro jejich zajištění a obranu je Česká republika připravena využít všech legitimních přístupů a použít všechny dostupné prostředky.

Česká republika klade **důraz na předcházení ozbrojeným konfliktům a řešení bezpečnostních výzev diplomatickými, politickými a dalšími nenásilnými prostředky**. Pokud selže prevence a úsilí o mírové řešení krizových situací, Česká republika může přistoupit k donucovacím prostředkům v souladu se závazky v rámci Severoatlantické aliance a Evropské unie a principy Charty Organizace spojených národů.

2. ROLE OBČANŮ PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ OBRANY STÁTU

Obranu státu chápeme jako soubor opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu a ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Za její zajišťování odpovídá vláda, přičemž svůj **díl odpovědnosti nesou kromě institucí státní správy a územní samosprávy také samotní občané.**

Občan má ze zákona povinnost podílet se na obraně státu. Tato povinnost je daná zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, který při zajišťování obrany státu před vnějším napadením ukládá povinnosti nejenom státním orgánům a územním samosprávným celkům, ale i právníkům a fyzickým osobám.

Obranná strategie České republiky, schválená vládou v březnu 2017, konstatuje, že obrana České republiky je založena na třech pilířích: na odpovědném přístupu vlády a dalších orgánů veřejné správy k zajištění systému obrany státu, na vytváření k tomu potřebných obranných schopností v rámci kolektivní obrany NATO a **na zapojení občanů do obranných aktivit v případě vážného ohrožení země.** Důležitým faktorem správného fungování těchto tří pilířů obrany je vytváření příznivého právního rámce i reálných příležitostí pro přípravu občanů na plnění povinností v rámci obranných aktivit a posilování jejich pozitivní motivace k plnění těchto povinností.

Je proto důležité se k obraně státu průběžně a odpovědně připravovat. Systematická, komplexní a kvalitně prováděná příprava občanů k obraně státu může výrazně přispět nejen ke **zvýšení funkčnosti celého systému obrany České republiky,** ale i ke zvyšování ochrany obyvatel, snižování škod na jejich majetku a zejména ke snížení ztrát na lidských životech, a to jak při vyhlášení stavu ohrožení státu v souvislosti se zajišťováním obrany před vnějším napadením a za válečného stavu, tak za jiných situací vojenského i nevojenského charakteru, jež se dotýkají bezpečnostních zájmů České republiky.

Obrana státu by měla být chápána nejen jako **významná občanská povinnost** vyplývající z platného právního řádu, ale také jako silný **morální závazek.** Mravní povědomí občanů, pochopení osobní spoluodpovědnosti za bezpečnost státu a vůle, motivace, odhodlání a zájem občanů hájit se zbraní v ruce jeho zájmy v případném ozbrojeném konfliktu, je rozhodující pro dlouhodobé budování a udržování základních funkcí moderního státu.

Příprava občanů k obraně státu je dlouhodobým procesem, jehož příprava a realizace je v působnosti státu. Občané, kteří zajištění vlastní bezpečnosti státu svěřili, však musí za tento úkol sami nést určitou odpovědnost a **přístupovat k němu aktivně.** Zároveň by měli akceptovat fakt, že stát, který jim při plnění svého poslání v oblasti bezpečnosti a obrany vytvořil podmínky, na ně také bude klást jisté nároky a požadavky.

Součástí procesu přípravy občanů k obraně státu je cílevědomá výchova a vzdělávání všech skupin obyvatelstva v duchu národních zájmů a vojenských tradic, poznávání vlastní historie včetně předávání využitelných zkušeností ze strany starších generací, pochopení žebříčku hodnot ve společnosti a získávání uplatnitelných vědomostí, dovedností a návyků. Upevňování občanského vědomí k obraně státu může významně přispět k vytváření pozitivního vztahu občanů k vlasti, motivovat je k širší občanské aktivitě a probudit zájem o správu věcí veřejných.

Úroveň připravenosti občanů k obraně státu je odrazem kvality fungování společnosti a její kultury. Lze také říct, že připravenost, obranyschopnost, odolnost, motivace, vůle, aktivita a zdatnost státu je v přímé úměře s kvalitou těchto atributů u jeho občanů.

3. BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ

Prostředí ovlivňující bezpečnost České republiky je v současné době charakterizováno vysokou dynamikou změn a obtížnou lokalizací a předvídatelností hrozeb a rizik z nich vyplývajících, jejich zdrojů či případných dopadů. Vyznačuje se stále častějším porušováním mezinárodního systému založeného na multilateralismu a mezinárodní spolupráci a nárůstem geopolitického soupeření a nepřátelských aktivit autokratických států vůči demokraciím. Jasným příkladem je vojenské napadení Ukrajiny Ruskem. Jedná se o bezprecedentní porušení mezinárodních pravidel a jeho provedení, rozsah a zásadní dopady na naši bezpečnost, včetně energetického aspektu, demonstrují komplexnost a nepředvídatelnost aktuálních hrozeb.

Víte, že...

... Česká republika zahrnuje mezi bezpečnostní hrozby i takové, které nemají přímý dopad na její území, ale ohrožují její spojence?

Na základě analýzy bezpečnostního prostředí, ve kterém se Česká republika nachází, lze identifikovat specifické hrozby pro její bezpečnost. Česká republika jako zodpovědný člen mezinárodních organizací zahrnuje mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které ohrožují její spojence. Mezi hrozby uvedené hrozby v Bezpečnostní strategii z roku 2015 patří:

Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodněprávních závazků v oblasti bezpečnosti. Některé státy usilují o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a jsou připraveny k dosažení svých mocenských cílů použít jak konvenční metody, tak metody hybridního válčení, kombinujících konvenční i nekonvenční vojenské prostředky s nevojenskými nástroji (propaganda využívající tradiční i nová média, zpravodajské dezinformační akce, kybernetické útoky, politický a ekonomický nátlak, vysílání neoznačených příslušníků ozbrojených sil).

Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí. Nevyřešené konflikty se všemi svými negativními důsledky mohou mít přímý i nepřímý vliv na bezpečnost České republiky. Spory etnického, teritoriálního nebo politického a ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojených konfliktů.

Terorismus. Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů je trvale vysoká.

Zbraně hromadného ničení a jejich šíření. Jaderné vyhrožování Ruska významně přispívá ke zhoršení bezpečnostního prostředí a zvyšuje riziko jaderného konfliktu. Další státní i nestátní aktéři usilují otevřeně či skrytě o získání zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Šíření těchto prostředků může mít závažné důsledky pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru.

Kybernetické útoky. Kybernetický prostor nezná geografických hranic a vzdálenosti mezi zdroji hrozeb a potenciálním cílem jsou tak relativizovány. Neustále se zvyšuje počet a sofistikovanost kybernetických útoků proti veřejné a soukromé sféře. Tyto útoky mohou způsobit selhání komunikačních, energetických a dopravních sítí či dopravních procesů, průmyslových, zdravotnických nebo finančních systémů.

Hybridní působení. Hybridní působení lze obecně považovat za „soubor různých nátlakových a podvrtných činností a konvenčních a nekonvenčních nástrojů (např. diplomatických, informačních, vojenských, ekonomických, technologických, finančních a zpravodajských), které mohou různí státní i nestátní aktéři koordinovaným způsobem využívat k tomu, aby dosáhli konkrétních cílů, aniž by formálně vyhlásili válku“. Hybridní působení nelze tedy pouze spojovat s obdobím války a otevřeného konfliktu, ale probíhá i v období míru. Aktéři hybridní působení využívají zejména s cílem narušit chod demokratických institucí,

procesy právního státu či vnitřní bezpečnosti, přičemž mohou využívat i legálních a legitimně jevících se nástrojů k dosažení svých nepřátelských cílů. Hybridní působení záměrně usiluje o skrytost, nejednoznačnost a obtížnou přičitatelnost svého původce s cílem ovlivnit politické struktury, destabilizovat ekonomickou základnu státu nebo mobilizovat zájmové skupiny k protistátní činnosti a narušování veřejného pořádku. V širším kontextu je cílem hybridního působení i snaha paralyzovat rozhodovací procesy a jednotu partnerů a spojenců.

Členění hybridnímu působení představuje komplexní problematiku, která se týká jak tzv. silových institucí, jako je Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra nebo Ministerstvo zahraničních věcí, tak nesilových institucí, jako je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo Ministerstvo průmyslu a obchodu. Jednotlivé instituce se pak věnují dílčím problematikám v rámci své působnosti. Například Centrum proti hybridním hrozbám Ministerstva vnitra se věnuje problematice dezinformací a Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost je gestorem problematiky kybernetické bezpečnosti.

Negativní aspekty mezinárodní migrace. Zvyšuje se počet lokálních ozbrojených konfliktů, což vyvolává zvýšení míry nelegální migrace, která je následně zdrojem řady bezpečnostních problémů. Migraci využívají i někteří aktéři jako zbraň ve snaze destabilizovat země euroatlantického prostoru.

Extremismus, nárůst sociálního napětí a napětí mezi etniky. Existence sociálně vyloučených lokalit a sociálních skupin přispívá k vytváření kriminogenního prostředí, vyvolává mezietnické a sociální napětí, kterého využívají nejrůznější extremistické skupiny.

Organizovaný zločin. Zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita překračují prostřednictvím obchodních i osobních vztahů hranice států. Narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce.

Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury. Kritická infrastruktura představuje klíčový systém prvků, jejichž narušení nebo nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva nebo ekonomiku státu. S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně, a to přírodními, technologickými a asymetrickými hrozbami.

Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie. V rychle se měnícím globálním světě získávají otázky zajištění energetické a surovinové bezpečnosti stále větší význam.

Klimatické změny, pohromy přírodního a antropogenního původu (vznikající lidskou činností) a jiné mimořádné události. Změny klimatu prohlubují existující bezpečnostní problémy a krize, přispívají k destabilizaci regionů a nárůstu ozbrojených konfliktů. Současně také mění operační prostředí a vytváří nové potřeby v oblasti vojenských schopností. Důsledkem extrémních projevů počasí, které klimatické změny způsobují, dochází k ohrožení bezpečnosti, životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí. Významné jsou také dopady na ekonomiku země, zásobování surovinami, vodou či poškození kritické infrastruktury.

Šíření infekčních nemocí s pandemickým potenciálem. Tato hrozba zvyšuje zranitelnost populace a klade větší nároky na ochranu veřejného zdraví a zajištění poskytování zdravotní péče.

Pravděpodobnost přímého vojenského napadení území České republiky je nízká. Základní garancí tohoto příznivého stavu je členství České republiky v Severoatlantické alianci i v Evropské unii. Současně však narostla agresivní, nepřátelská rétorika Ruska vůči spojencům a NATO jako celku. Nepředvídatelné chování Ruska v jeho válce proti Ukrajině zvyšuje riziko konfliktu i pro NATO.

Zkušenosti z nedávného vývoje ukázaly, že přímé použití vojenské síly může stále sloužit jako nástroj k prosazování národních či skupinových zájmů a zvyšovat tak možnost vzniku konvenčního konfliktu či občanské války s dopadem na území našich spojenců.

S členstvím v Severoatlantické alianci převzala Česká republika rovněž příslušný díl odpovědnosti za bezpečnost a obranu území svých spojenců v rámci systému kolektivní obrany. Naplnění tohoto závazku, tedy aktivní a spravedlivý příspěvek České republiky do **systemu sdílené odpovědnosti a vzájemné pomoci** v rámci Severoatlantické aliance a Evropské unie, významně přispívá i k naší vlastní bezpečnosti.

Z globálního pohledu však není zanedbatelný ani potenciál asymetrických hrozeb (netradiční nevojenský postup, například terorismus, kybernetické útoky, dezinformační kampaně) a zvýšená možnost šíření bezpečnostních rizik i z relativně vzdálených oblastí, kde probíhají místní či regionální konflikty. Nárůst dopadů těchto trendů na bezpečnost České republiky a jejích spojenců nelze vyloučit.

Náměty k diskusi:

- a. Jak mohou hrozby šířené ze vzdálených oblastí ovlivnit naši bezpečnost?
- b. Jak vnímáš současnou bezpečnostní situaci České republiky?
- c. Proč Česká republika zahrnuje mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které ohrožují její spojence?
- d. Jakým způsobem lze předcházet uvedeným bezpečnostním hrozbám?
- e. Jak se do boje s šířením infekčních nemocí s pandemickým potenciálem v roce 2020 zapojili vojáci a vojákyně ozbrojených sil České republiky a Vojenské policie?

Možné otázky:

1. Jak charakterizujeme současné trendy v bezpečnostním prostředí ČR?
2. Jaké jsou některé z hlavních hrozeb, kterým ČR a její spojenci čelí?

4. BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

4.1 Určení a funkce bezpečnostního systému České republiky

K zajištění svých bezpečnostních zájmů Česká republika vytváří a neustále rozvíjí hierarchicky uspořádaný bezpečnostní systém, který je propojením několika rovin (vnitropolitické, zahraničněpolitické, vojenské, vnitřní bezpečnosti, ochrany obyvatel, hospodářské, finanční, legislativní, právní a sociální). Základ tohoto systému je především v legislativním vyjádření působnosti a vzájemných vazeb jeho jednotlivých složek a popsání jejich vazeb mimo tento bezpečnostní systém a ve stanovení jejich povinností.

Funkční bezpečnostní systém je **nástrojem pro účinné zvládnutí krizových situací vojenského i nevojenského charakteru**, zajišťuje také jejich včasnou identifikaci, varování a přípravu na ně. Bezpečnostní systém musí neustále reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí a vznikající nové hrozby.

Základní funkcí bezpečnostního systému České republiky je řízení a koordinace činnosti všech složek odpovědných za zajišťování bezpečnostních zájmů České republiky. Zajišťování bezpečnosti České republiky ale nemůže být pouze záležitostí složek, které jsou k tomu výslovně určeny. Svým právně stanoveným podílem k němu přispívají jak státní orgány a orgány územní samosprávy, tak i právnické a fyzické osoby.

Za zajišťování bezpečnosti státu a za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému ČR je **odpovědná vláda** jako vrcholný orgán výkonné moci. Fungování bezpečnostního systému, výstavba a rozvoj schopností jeho jednotlivých složek, hospodářské a finanční zabezpečení představují **dlouhodobý proces**, využívající praktických zkušeností jednak z řešení různých krizových situací, jednak ze systematické přípravy (například formou cvičení) a preventivního působení jednotlivých složek.

4.2 Struktura bezpečnostního systému České republiky

Bezpečnostní systém tvoří zejména prezident republiky, Parlament České republiky, vláda, Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány, ústřední správní úřady, krajské a obecní úřady, ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby. Za řízení a funkčnost bezpečnostního systému je odpovědná vláda jako vrcholný orgán výkonné moci.

Víte, že...

...prezident republiky je vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky?

4.3 Role vybraných prvků bezpečnostního systému České republiky

Prezident republiky je podle Ústavy České republiky vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky. Z titulu této funkce schvaluje základní vojenské řády, jmenuje a odvolává náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky, propůjčuje čestné nebo historické názvy vojenským útvarům a vojenským zařízením a pro- půjčuje jim bojové prapory.

Prezident republiky nařizuje mobilizaci a demobilizaci. Dále na návrh vlády jmenuje náčelníka Generálního štábu Armády České republiky a jmenuje a povyšuje generály.

Obě komory Parlamentu České republiky (Poslanecká sněmovna a Senát) schvalují zákony týkající se zajišťování bezpečnosti a obrany. Rozhodují o vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu. Vyslovují souhlas s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území ČR a s pobytem ozbrojených sil jiného státu na našem území. Poslanecká sněmovna rovněž schvaluje státní rozpočet a tedy alokaci zdrojů k zajišťování obrany a bezpečnosti.

Vláda je nositelem odpovědnosti za obranu státu. Vláda vyhodnocuje rizika ohrožení státu, která mohou být příčinou ozbrojeného konfliktu, a činí nezbytná opatření k jejich snížení, popřípadě vyloučení. Rozhoduje o **základních opatřeních přípravy státu k obraně** a řídí **plánování obrany státu**. Vláda k provedení svých rozhodnutí při zajišťování obrany státu stanovuje **úkoly jednotlivým ministrům, vedoucím jiných správních úřadů a územním samosprávným celkům** při výkonu jejich přenesené působnosti. Vláda rovněž schvaluje koncepci přípravy občanů k obraně státu.

Vláda určuje výši obranných výdajů v rámci státního rozpočtu, který následně podléhá schválení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Vláda na návrh ministra obrany schvaluje operační plány **použití ozbrojených sil** pro stav ohrožení státu a pro válečný stav, schvaluje **strukturu Armády České republiky**, stanoví **celkové počty vojáků** ozbrojených sil České republiky a schvaluje **Koncepci výstavby Armády České republiky**.

Vláda dále rozhoduje o **vyslání ozbrojených sil České republiky mimo území státu a o pobytu ozbrojených sil jiného státu na našem území**, a to nejdéle na dobu 60 dnů, jde-li o plnění závazků z mezinárodních smluv o společné obraně proti napadení, účast na mírových operacích (dle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem a vždy se souhlasem přijímajícího státu) nebo účast na záchranných pracích při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích.

Vláda rozhoduje také o **průjezdu ozbrojených sil jiných států přes území České republiky** nebo o jejich přeletu nad naším územím, o účasti ozbrojených sil České republiky na vojenských cvičeních mimo území státu a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území České republiky.

O výše uvedených rozhodnutích informuje vláda neprodleně obě komory Parlamentu České republiky. Ten může rozhodnutí vlády zrušit. Ke zrušení rozhodnutí vlády postačuje nesouhlasné usnesení jedné z komor (Poslanecké sněmovny nebo Senátu) Parlamentu České republiky.

Vláda si k podpoře své činnosti zřizuje **poradní a pracovní orgány** složené z členů vlády a dalších odborníků. Poradní a pracovní orgány mohou být zřízeny jako stálé nebo dočasné, podle charakteru problematiky, kterou se zabývají. Činnost pracovních a poradních orgánů se řídí jejich statutem, jednacím řádem, případně dalšími závaznými dokumenty.

Poradním orgánem vlády pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky a přípravu návrhů k jejímu zajišťování je **Bezpečnostní rada státu**, která má šest **stálých pracovních výborů**. Opatření k plánování a zajištění obrany České republiky řeší **Výbor pro obranné plánování**, jehož předsedou je ministr obrany. Dalšími výbory jsou Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky (v gesci ministra zahraničních věcí), Výbor pro vnitřní bezpečnost (v gesci ministra vnitra), Výbor pro civilní nouzové plánování (v gesci ministra vnitra), Výbor pro kybernetickou bezpečnost a Výbor pro zpravodajskou činnost (oba v gesci předsedy vlády).

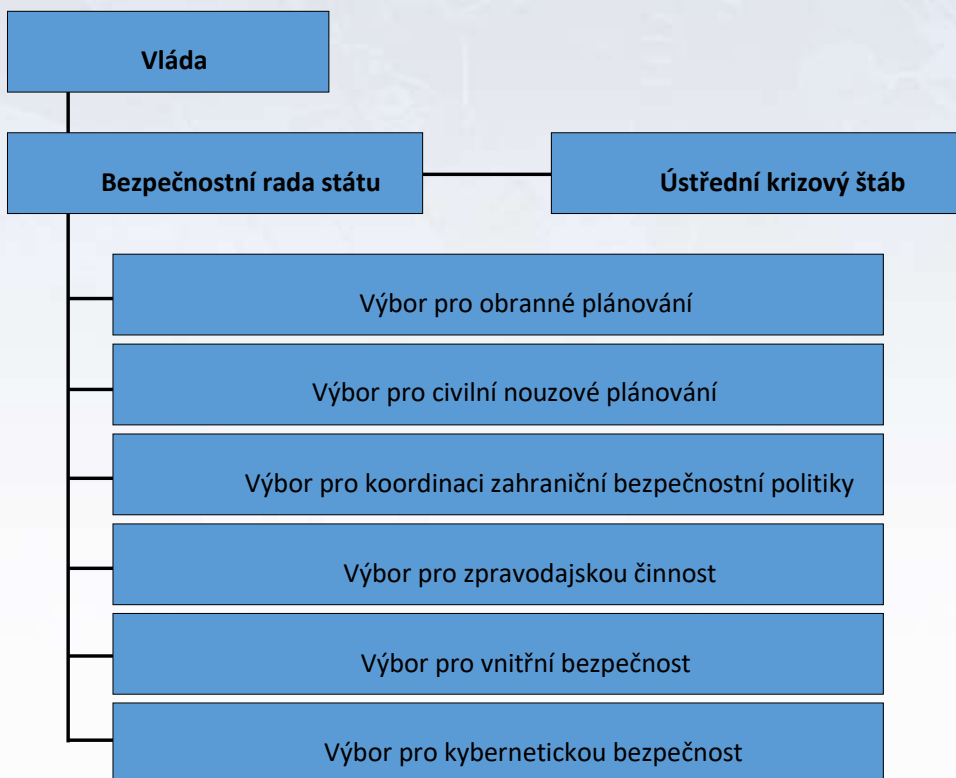

Víte, že...

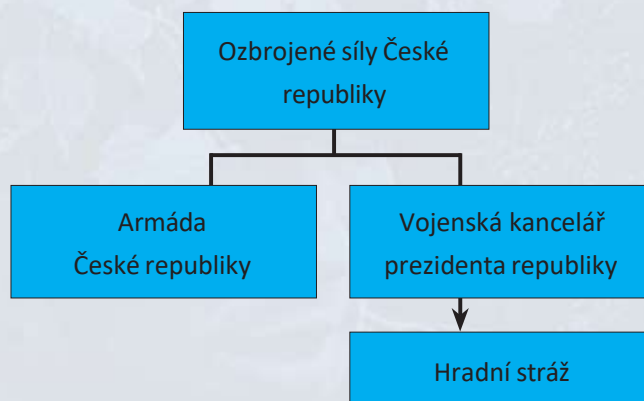
...pracovním orgánem vlády pro řešení krizových situací je Ústřední krizový štáb?

Pracovním orgánem vlády pro řešení krizových situací je **Ústřední krizový štáb**. Za krizových situací nevojenského charakteru, při poskytování humanitární pomoci většího rozsahu do zahraničí a při zapojení České republiky do mezinárodních záchranných operací v případě havárie a živelních pohrom je předsedou vlády stanoven jako předseda Ústředního krizového štábu ministr vnitra. V případě vnějšího vojenského ohrožení České republiky, při plnění spojeneckých závazků v zahraničí a při účasti ozbrojených sil České republiky v mezinárodních operacích na obnovení nebo udržení míru tomuto štábu na základě pověření předsedy vlády předsedá ministr obrany. Schéma poradních a pracovních orgánů vlády je uvedeno na obrázku.

Poradní a pracovní orgány vlády

K zajišťování své bezpečnosti vytváří Česká republika ozbrojené síly. **Ozbrojené síly České republiky** se člení na Armádu České republiky, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Ozbrojené síly tvoří vojáci v činné službě. Struktura ozbrojených sil České republiky je uvedena na obrázku.

Členění ozbrojených sil České republiky

Základním úkolem ozbrojených sil je připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení. Ozbrojené síly plní rovněž úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků České republiky o společné obraně proti napadení.

Ozbrojené síly České republiky se podílejí také na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účasti v operacích na podporu a udržení míru a při záchranných a humanitárních akcích. Do těchto operací a akcí mohou být vysílány nejenom vojenské jednotky, ale také vojáci v činné službě jako jednotlivci. Ozbrojené síly České republiky spolupracují s ozbrojenými silami jiných států na základě mezinárodních smluv.

Víte, že...

...ve vojenských objektech a při plnění úkolů ozbrojených sil České republiky mimo vojenské objekty je zakázáno pořádat politická shromáždění a volební kampaně?

Ozbrojené síly České republiky podléhají civilní kontrole. Činnost ozbrojených sil kontrolují ústavní orgány v souladu s Ústavou České republiky a ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, a orgány, kterým tuto kontrolu svěřuje zvláštní právní předpis, například zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu. V této souvislosti je vhodné zmínit také to, že v ozbrojených silách je zákonem **omezeno sdružovací právo**. Proto v ozbrojených silách nelze zakládat ani zřizovat politické strany a politická hnutí ani jejich organizační jednotky a žádný z těchto subjektů nemůže v ozbrojených silách působit. Ve vojenských objektech a při plnění úkolů ozbrojených sil mimo vojenské objekty je rovněž zakázáno pořádat politická shromáždění a volební kampaně.

Výkonné složky bezpečnostního systému České republiky se dělí na ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby. **Ozbrojené bezpečnostní sbory** plní obecné a speciální úkoly bezpečnostního charakteru, které vyplývají z bezpečnostní politiky státu, jako jsou ochrana celospolečenských zájmů a hodnot, ochrana fyzických osob, jejich životů, zdraví, lidské důstojnosti a majetku, právnických osob a jejich majetku. Do této kategorie se řadí **Policie České republiky, Vězeňská služba České republiky** a **Celní správa České republiky**.

Zpravodajské služby hrají v bezpečnostním systému České republiky významnou a nezastupitelnou úlohu při získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro bezpečnost České republiky a při včasné identifikaci bezpečnostních hrozeb a rizik. Ačkoli se právní úprava postavení jednotlivých zpravodajských služeb liší, což se projevuje například ve způsobu jmenování či odvolávání jejich ředitelů, z hlediska plnění úkolů a dalších povinností jsou zpravodajské služby České republiky rovnocennými partnery. Ve všech případech platí, že zpravodajské služby úkoluje, koordinuje a plnění úkolů kontroluje vláda. V České republice působí tyto zpravodajské služby: **Bezpečnostní informační služba**, jejíž příjmy a výdaje tvoří samostatnou kapitolu státního rozpočtu, **Úřad pro zahraniční styky a informace**, jehož rozpočet je součástí rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra, a **Vojenské zpravodajství** jako součást Ministerstva obrany. Více se o Vojenském zpravodajství dočtete v kapitole 11.

Záchranné sbory a služby tvoří například Hasičský záchranný sbor České republiky, Zdravotnická záchranná služba nebo Báňská záchranná služba.

Havarijní služby poskytují zpravidla subjekty zřízené komerčními právníckými osobami. Za krizové situace jsou v případě potřeby požádány o věcnou pomoc. Při záchranných a likvidačních pracích se havarijní a pohotovostní služby podílejí na odstranění poruch, které souvisí s jejich odborností (například v energetice, plynárenství, vodárenství, stavebnictví apod.).

Náměty k diskusi:

- a. Proč musí mít Česká republika svůj vlastní bezpečnostní systém?
- b. Proč je důležité bezpečnostní systém neustále zdokonalovat?
- c. Proč potřebuje vláda pracovní orgány jako je Bezpečnostní rada státu a její výbory?

Možné otázky:

1. K čemu slouží bezpečnostní systém?
2. Které prvky jsou součástí bezpečnostního systému České republiky?
3. Kdo je odpovědný za bezpečnost státu a za řízení bezpečnostního systému České republiky?
4. Jaký je základní úkol ozbrojených sil České republiky?
5. Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky?
6. Armáda České republiky je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky. Znáš i ostatní složky ozbrojených sil České republiky?
7. K čemu slouží Ústřední krizový štáb?

5. KRIZOVÉ STAVY

Krizová situace je mimořádná událost, při které jsou ohroženy zájmy či statky státu a jeho občanů, jejich životy, zdraví a důležité hodnoty nebo životní prostředí nelze, přičemž hrozící nebezpečí a způsobené škody nelze odvrátit běžnou činností. Může být vyvolána činností člověka nebo zapříčiněna přírodními vlivy.

V případě vzniku krizové situace na území České republiky lze vyhlásit **krizový stav**. V době vyhlášení některých krizových stavů mohou být omezena některá občanská práva a svobody uvedená v Listině základních práv a svobod. Například za nouzového stavu a stavu ohrožení státu je vláda oprávněna omezit vlastnické a užívací právo právnických a fyzických osob k majetku nebo právo na svobodu pohybu a pobytu v prostoru, který byl postižen krizovou situací. Vláda musí omezení těchto práv zveřejnit v okamžiku vyhlášení krizového stavu. Rozhodnutí o vyhlášení všech krizových stavů se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích.

Víte, že...

...v době vyhlášení vybraných krizových stavů mohou být omezena některá občanská práva a svobody?

Právní řád České republiky rozlišuje čtyři základní krizové stavy, které jsou odstupňovány podle závažnosti a rozsahu nebezpečí, na které reagují.

Stav nebezpečí může být vyhlášen, jsou-li **ohroženy životy, zdraví, majetek a životní prostředí a nejedná se o ohrožení značného rozsahu**. Vyhláší se pouze tehdy, když ohrožení není možné odvrátit běžnou činností věcně odpovědných úřadů a orgánů a působením složek integrovaného záchranného systému. Stav nebezpečí **vyhláší hejtmán kraje, v Praze primátor hlavního města Prahy**, a to pro celý kraj nebo jeho část, nejdéle však na dobu 30 dnů. Uvedenou dobu lze následně se souhlasem vlády prodloužit. Typickým důvodem pro vyhlášení stavu nebezpečí je živelní katastrofa (například povodeň nebo sněhová kalamita).

Po vyhlášení tohoto stavu může být fyzickým i právnickým osobám uloženo podílet se na pracovní výpomoci nebo poskytnout věcné prostředky (tedy movité a nemovité věci v jejich vlastnictví nebo jimi poskytované služby). Hejtmán nebo primátor hlavního města Prahy může zároveň vydat rozhodnutí o realizaci či demolici staveb nebo o provádění terénních úprav.

Nouzový stav je vyhlášován v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které **ve značném rozsahu** ohrožují životy, zdraví, majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. **Nouzový stav vyhláší vláda**, a to pro celé území státu nebo jeho část na dobu nejdéle 30 dnů. Uvedená doba může být prodloužena jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Stav nebezpečí a nouzový stav lze vyhlásit pouze při vzniku krizové situace, která nesouvisí se zajišťováním obrany.

Stav ohrožení státu může na návrh vlády vyhlásit Parlament České republiky, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. Vyhláší se **na území celého státu nebo na omezeném území státu**, doba jeho trvání není omezena. Stav ohrožení státu lze vyhlásit **v případě vzniku vojenské i nevojenské krizové situace**.

Válečný stav může vyhlásit Parlament České republiky, je-li Česká republika napadena nebo je-li potřeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Vyhláší se na území celého státu, doba jeho trvání není omezena. Válečný stav lze vyhlásit **pouze v případě vzniku vojenské krizové situace**.

Víte, že...

... *válečný stav může být vyhlášen také tehdy, je-li potřeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně?*

Po vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu bude osobám podléhajícím branné povinnosti omezeno cestování do zahraničí. Bude zpracován nouzový, resp. válečný státní rozpočet, v případě potřeby dojde k vyhlášení regulačních opatření. Proběhne doplnění osob, techniky a materiálu vybraných útvarů ozbrojených sil a bude zahájeno odvodní řízení. Pro lepší přehlednost jsou jednotlivé krizové stavy uvedeny v tabulce.

Název stavu	Právní předpis	Kdo vyhláší	Důvod	Rozsah	Doba trvání
Stav nebezpečí	Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení	Hejtman kraje	Jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů kraje a obcí, složek integrovaného záchranného systému nebo subjektů kritické infrastruktury.	Celé území kraje, část kraje	Nejdéle 30 dnů (prodloužení se souhlasem vlády)
Nouzový stav	ÚZ č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR	Vláda (předseda vlády při nebezpečí z prodlení)	V případě živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.	Celé území státu, omezené území státu	Nejdéle 30 dnů (bez souhlasu PSP ČR)
Stav ohrožení státu	ÚZ č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR	Parlament na návrh vlády	Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy.	Celé území státu, omezené území státu	Není omezeno
Válečný stav	ÚZ č. 1/1993 Sb., ÚZ č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR	Parlament	Je-li ČR napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.	Celé území státu	Není omezeno

Stručný přehled krizových stavů.

Náměty k diskusi:

- a. Co je smyslem vyhlášení krizových stavů?
- b. Porovnej jednotlivé krizové stavy a diskutujte o tom, v jaké konkrétní situaci mohou být vyhlášeny.
- c. Co si myslíš o tom, že v době trvání krizového stavu mohou být omezena některá základní práva a svobody občanů?

Možné otázky:

1. Jaké krizové stavy znáš?
2. Který stav může být vyhlášen v případě nevojenské i vojenské krizové situace?
3. Z jakých důvodů může být vyhlášen válečný stav?
4. Kde se určitě dozvíš, že byl vyhlášen krizový stav?

6. POVINNOSTI OBČANŮ PŘI OBRANĚ STÁTU

Na konci roku 2004 byl zrušen výkon základní vojenské služby a od 1. ledna 2005 je Armáda České republiky plně profesionální. Zákonná povinnost občanů bránit svou vlast však ani s profesionalizací armády nezanikla. Profesionalizace Armády České republiky však vedle nesporných pozitiv přispěla k postupnému oslabování naplňování principu občanské odpovědnosti za obranu státu. Základní vojenská služba seznámila většinu mladé mužské populace s jejími povinnostmi při obraně státu a představovala tak cenný zdroj připravených občanů (například v roce 1994 vykonávalo základní vojenskou službu cca 50 000 mužů).

Víte, že...

...na konci roku 2004 byla zrušena základní vojenská služba a od 1. ledna 2005 je naše armáda plně profesionální?

V současném právním řádu je příprava občanů k obraně státu řešena zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Jak z tohoto právního předpisu vyplývá, **v míru je příprava k obraně státu pro většinu populace dobrovolná**, povinně se provádí v rámci základního a středního vzdělávání i v rámci jiné státem uznané vzdělávací činnosti. Občany k obraně státu připravují zejména školy, školská zařízení a další vzdělávací zařízení.

Příprava občanů k obraně státu zahrnuje zejména zdravotnickou přípravu, přípravu k civilní obraně, zájmovou činnost s technickým a sportovním zaměřením, přípravu obyvatelstva k sebeobraně a vzájemné pomoci a další činnosti spojené s branností a se zabezpečením přípravy k obraně státu. Musí být systematická a diferencovaná z hlediska obsahového zaměření, rozsahu, intenzity a organizace v závislosti na aktuálním stavu ve státě.

Příprava občanů k obraně státu je zaměřena na získávání, uchovávání a prohlubování znalostí, vědomostí, dovedností a upevňování mravních vlastností potřebných k obraně státu. Je prováděna u nejširší populace při respektování specifik daných například jejím věkem, pohlavím, sociálním zařazením a jinými aspekty. Z dlouhodobého hlediska je cílem dosáhnout takového stavu, aby každý občan v souladu s právním řádem České republiky při respektování výše uvedených specifik cítil svou stálou spoluodpovědnost za zajišťování obrany státu a byl na ni připraven.

V případě zhoršování mezinárodní bezpečnostní situace mohou být vládou vyhlášena mimořádná opatření k zabezpečení přípravy a samotné realizace přípravy občanů k obraně státu.

V případě vyhlášení stavu ohrožení státu bude princip dobrovolné přípravy občanů k obraně státu nahrazen **povinností**. Přípravu budou provádět obecní úřady. Rozsah, obsah a organizace přípravy včetně specifikace cílových skupin občanů jsou předem naplánovány v takzvaných plánech obrany a v případě potřeby budou zveřejněny na úředních deskách obecních úřadů. Příprava se nebude týkat osob, které jsou již zapojeny do plnění obranných úkolů. **Po vyhlášení válečného stavu** jsou výsledky přípravy občanů k obraně uplatňovány při praktické realizaci jednotlivých opatření státu.

S přípravou občanů k obraně státu úzce souvisí pojmy branná povinnost, dobrovolné převzetí branné povinnosti, dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti, odvodní řízení, výběrové doplnění ozbrojených sil, mobilizace, pracovní povinnost či pracovní výpomoc. Jejich význam je vysvětlen v následující části této kapitoly.

Víte, že...

...branná povinnost se vztahuje na všechny občany České republiky – muže i ženy – ve věku od 18 do 60 let?

Branná povinnost je povinnost všech občanů České republiky (mužů i žen) plnit úkoly ozbrojených sil České republiky. Zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené branným zákonem. Z hlediska věku vzniká občanovi branná povinnost dnem osmnáctých narozenin a zaniká dnem dosažení věku 60 let. Osobě starší 18 let, která nabyla státní občanství České republiky, vzniká branná povinnost ode dne nabytí státního občanství.

Branná povinnost v míru může být vykonávána pouze na **principu dobrovolnosti**. Tento princip se za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu mění ze zákona v **povinnost** a vztahuje se na všechny občany České republiky ve stanoveném věkovém rozpětí. Činnosti v oblasti realizace branné povinnosti občanů vykonává 14 krajských vojenských velitelství.

Občan, kterému zanikla branná povinnost, nebo cizinec může **dobrovolně převzít brannou povinnost**, a to nejdříve dnem, v němž dosáhne věku 18 let, nejpozději však do dne dosažení 60 let. Dobrovolné převzetí branné povinnosti je možné pouze na základě písemné žádosti podané příslušnému krajskému vojenskému velitelství, jeho podmínkou je rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu vydané v odvodním řízení a potřeba doplnění ozbrojených sil.

V míru, tedy mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav, může občan také **dobrovolně převzít výkon branné povinnosti**, pokud příslušné krajské vojenské velitelství požádá o povolání do služebního poměru vojáka z povolání, o zařazení do aktivní zálohy nebo o účast na vojenském cvičení. Dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti je možné pouze na základě písemné žádosti podané příslušnému krajskému vojenskému velitelství, jeho podmínkou je zdravotní způsobilost občana a potřeba ozbrojených sil, případně splnění dalších podmínek uvedených v zákoně č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).

Po vyhlášení stavu ohrožení státu osoby podléhající branné povinnosti podle vybraných ročníků narození a civilních odborností absolvují **odvodní řízení** a podle potřeb ozbrojených sil České republiky budou povolány k **absolvování základního nebo zdokonalovacího výcviku** v rámci výkonu mimořádné služby.

Po vyhlášení stavu ohrožení státu může být provedeno výběrové doplnění ozbrojených sil. Po vyhlášení válečného stavu bude vyhlášena částečná nebo všeobecná mobilizace. **Mobilizace** je hromadné doplnění vojenských útvarů a vojenských zařízení osobami a věcnými prostředky k plnění úkolů spojených se zabezpečením obrany státu. **Věcné prostředky** jsou movité a nemovité věci ve vlastnictví státu, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob nebo jimi poskytované služby, které lze využít v zájmu zajišťování obrany státu.

Česká republika využívá k zajištění obrany zejména vlastní věcné prostředky. Pokud tyto prostředky nepostačují, může být za stavu ohrožení státu a válečného stavu právnické nebo fyzické osobě, která má tyto prostředky, uložena povinnost tento věcný prostředek poskytnout pro obranu státu. V praxi to znamená, že občan bude povinen poskytnout například své motorové vozidlo.

Víte, že...

...za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu může být některým občanům ve věku od 18 do 62 let uložena pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc?

Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu může být uložena občanům ve věku od 18 do 62 let pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc k činnostem potřebným k zajišťování životně důležitých funkcí státu nebo k zabezpečení ozbrojených sil.

Pracovní povinnost je povinnost fyzických osob vykonávat po nezbytně nutnou dobu určené práce, které jsou nutné k zajišťování obrany státu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu a které jsou tyto fyzické osoby povinny konat v místě a podle potřeb zajišťování obrany státu i nad rámec pracovní doby stanovené v pracovněprávních předpisech.

U **pracovní výpomoci** je tato povinnost fyzických osob za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu omezena pouze na vykonávání jednorázových a mimořádných úkolů.

Náměty k diskusi:

- a. Jaký význam má příprava občanů k obraně státu?
- b. Jaké jsou podle tvého názoru nejvhodnější formy přípravy občanů k obraně státu?
- c. Vztahuje se branná povinnost na ženy i muže a co si o tom myslíš?

Možné otázky:

1. Jakou formou probíhá příprava občanů k obraně státu?
2. Co je branná povinnost a na koho se vztahuje?
3. Za jakých krizových stavů je branná povinnost naplňována?

7. ZAPOJENÍ ČESKÉ REPUBLIKY DO MEZINÁRODNÍCH BEZPEČNOSTNÍCH ORGANIZACÍ A JEHO VÝZNAM

Vzhledem ke své geografické poloze, historickým zkušenostem, velikosti a charakteru hospodářství dává Česká republika přednost mnohostranné spolupráci v rámci mezinárodních organizací a dalších uskupení států, které podporují mírové řešení konfliktů, principy mezinárodního práva, kolektivní přístup k bezpečnosti a obraně a vzájemně výhodnou hospodářskou spolupráci.

Z pohledu zajišťování bezpečnosti a obrany je pro Českou republiku významné členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO), Evropské unii (EU), Organizaci spojených národů (OSN) a v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Cíle těchto mezinárodních organizací se přes jejich rozdílné poslání a geografický záběr vzájemně doplňují a vytvářejí základní bezpečnostní a obranný rámec pro své členské země.

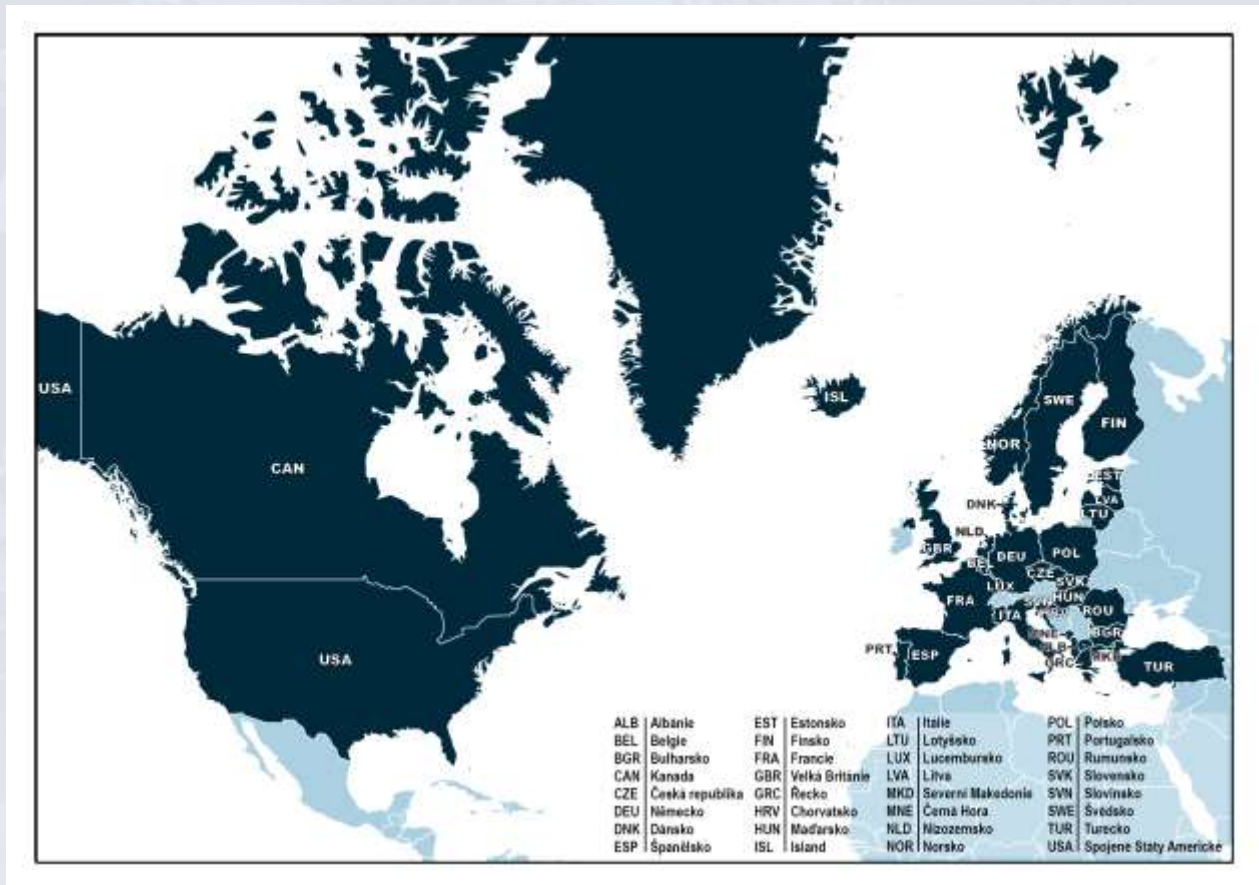
7.1 Organizace severoatlantické smlouvy (NATO)

Znak NATO

Organizace Severoatlantické smlouvy (zkráceně Severoatlantická aliance) vznikla v dubnu 1949. V současnosti má 32 členů (Albánie, Belgie, Bulharsko, Černá Hora, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Island, Itálie, Kanada, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Severní Makedonie, Slovensko, Slovinsko, Spojené státy americké, Španělsko, Švédsko, Turecko a Velká Británie). Dalšími zeměmi kandidujícími na členství v NATO jsou Bosna a Hercegovina, Ukrajina a Gruzie. V reakci na ruskou agresi na Ukrajině požádalo 18. května 2022 o členství v NATO také Finsko a Švédsko. Mapa s vyobrazením členských zemí Severoatlantické aliance je znázorněna na obrázku.

Mapa s vyobrazením členských zemí Severoatlantické aliance

Základním posláním Severoatlantické aliance je ochrana svobody, společného dědictví a kultury členských zemí, založená na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu a podpora stability a blahobytu národů v severoatlantickém prostoru prostřednictvím spojeného úsilí o kolektivní obranu a zachování míru a bezpečnosti. K tomu jsou využívány **zejména politické prostředky**, spolupráce se státy, které nejsou členy Aliance a s dalšími mezinárodními organizacemi.

Členské země zajišťují obranu své suverenity a územní celistvosti prostřednictvím institutu kolektivní obrany. Z tohoto pohledu je klíčovým článkem 5 Severoatlantické smlouvy, podle kterého smluvní strany považují ozbrojený útok proti jedné nebo několika z nich za útok proti všem a zavazují se v takovém případě přispět na pomoc napadeným členům.

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty Organizace spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru.“

Severoatlantická smlouva, čl. 5

Neméně důležitým je však také článek 3 této smlouvy, který klade důraz na potřebu trvalého rozvoje individuální i kolektivní schopnosti smluvních stran odolat ozbrojenému útoku. V praxi tento závazek znamená především nutnost dostatečně investovat do obrany, a to jak v podobě pořízování vojenských schopností, tak

v podobě přípravy svého území na kolektivní obranu ve spolupráci se spojenci. Budování schopností nezahrnuje pouze výstavbu a udržování akceschopných ozbrojených sil, ale rovněž další prostředky, které napomáhají zlepšování bezpečnostního prostředí v euroatlantickém prostoru (např. politické, diplomatické a jiné nástroje).

„Aby bylo co nejúčinněji dosaženo cílů této smlouvy, budou smluvní strany jednotlivě i společně stálou a účinnou svépomocí a vzájemnou výpomocí udržovat a rozvíjet svoji individuální i kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.“

Severoatlantická smlouva, čl. 3

Česká republika je členem Severoatlantické aliance od 12. března 1999. Členství v této organizaci přináší výhody kolektivního zajištění vlastní obrany a bezpečnosti, nesnímá však z České republiky její prvotní odpovědnost za budování účinného systému obrany státu a za vlastní obranu a vytváří závazek přispívat ke společné obraně a bezpečnosti spojenců.

Aktivní účast České republiky v systému kolektivní obrany Severoatlantické aliance představuje hlavní garance a východiska pro zajištění obrany a posilování bezpečnosti naší země. Česká republika proto soustavně rozvíjí své ozbrojené síly, které se z důvodu udržení soudržnosti a schopnosti nasazení v kolektivní vojenské akci zúčastňují vybraných vojenských cvičení s ozbrojenými silami našich spojenců.

Náměty k diskusi:

- a. Jaký význam má členství České republiky v Severoatlantické alianci? Jaké výhody přináší?
- b. Co pro smluvní strany vyplývá z článku 3 Severoatlantické smlouvy?
- c. Za jakých okolností lze využít článek 5 Severoatlantické smlouvy o kolektivní obraně?

Možné otázky:

1. Co je Severoatlantická aliance a jaké je její poslání?
2. Kolik členů má Severoatlantická aliance?
3. Který ze sousedů České republiky není členem této organizace?

7.2 Evropská unie (EU)

Vlajka EU

Evropská unie je politické a ekonomické uskupení, které vzniklo v roce 1993. Navazuje na činnost Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského hospodářského společenství, mezinárodních organizací, které byly založeny v padesátých letech 20. století.

V současné době má 27 členů (Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko), většina z nich (21) je zároveň členem NATO. Česká republika je členem Evropské unie od 1. května 2004. Ke stejnému dni se staly členy mimo jiné také Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko a pobaltské státy. Velká Británie vystoupila z Evropské unie 31. ledna 2020. Mapa s vyobrazením členských zemí Evropské unie je na obrázku.

Mapa s vyobrazením členských zemí Evropské unie

Z pohledu zajištění bezpečnosti a obrany je důležité zapojení České republiky do Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie. Ta poskytuje rámec, jehož prostřednictvím unie a její členské země koordinují své kroky s cílem chránit nezávislost a celistvost zemí EU, udržovat mír a posilovat bezpečnost, rozvíjet a upevňovat demokracii a podporovat dodržování lidských práv a základních svobod. Ačkoliv primární organizací zajišťující bezpečnost a obranu svých členů je pro nás NATO, Česká republika aktivně podporuje posilování evropské obranné a bezpečnostní spolupráce.

Podobně jako u Severoatlantické aliance jsou i členové Evropské unie při naplňování své společné bezpečnostní a obranné politiky zavázáni si v případě ozbrojeného napadení pomáhat, a to na základě klauzule o kolektivní sebeobraně uvedené ve Smlouvě o Evropské unii.

„Pokud se členský stát stane na svém území cílem ozbrojeného napadení, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci, v souladu s článkem 51 Charty Organizace spojených národů. Tím není dotčena zvláštní povaha bezpečnostní a obranné politiky některých členských států.“

Smlouva o Evropské unii, čl. 42, odst. 7

V rámci své společné bezpečnostní a obranné politiky se Evropská unie formou misí a operací vojenského a civilního charakteru angažuje v oblastech, kde je žádoucí zapojení vnějších aktérů. Zahraniční mise a operace uskutečňované v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky jsou významným nástrojem Evropské unie k zajištění své vlastní bezpečnosti a nezanedbatelným příspěvkem ke stabilitě v jejím okolí a v krizových regionech. Mise je možné členit na humanitární a záchranné, na mise pro předcházení konfliktům a k udržení míru, mise bojových jednotek k řešení krize včetně nastolování míru, poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti a stabilizační operace po ukončení konfliktů. Česká republika se na těchto misích významným způsobem podílí.

Náměty k diskusi:

- a. Proč je pro Českou republiku významné zapojení do Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie?

Možné otázky:

1. Co je cílem Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie?
2. Kolik členů má Evropská unie?
3. Který ze sousedů České republiky je členem této organizace?

7.3 Organizace spojených národů (OSN)

Vlajka OSN

Organizace spojených národů byla založena v roce 1945, mezi 51 zakládajícími členy bylo i tehdejší Československo. V současné době má Organizace spojených národů 193 členských států. Mezi její hlavní cíle definované Chartou Organizace spojených národů patří udržování míru a bezpečnosti ve světě, rozvoj přátelských vztahů mezi národy, spolupráce při řešení ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a při podpoře základních lidských práv a svobod.

Jedním ze základních orgánů OSN je Rada bezpečnosti, která může jakožto jediný orgán organizace přijímat závazná rozhodnutí, a to prostřednictvím rezolucí. Skládá se z 5 stálých a 10 nestálých členů.

Důležitým a pro veřejnost jasně viditelným nástrojem pro naplňování cílů souvisejících s udržováním míru jsou mírové mise Organizace spojených národů, vedené za účelem nastolení nebo udržení míru. Vojáci a pozorovatelé nasazení v těchto misích nosí modré přilby či barety, jejich technika má vždy bílou barvu a je opatřena znakem Organizace spojených národů.

Právní rámec pro tyto mise je dán Chartou Organizace spojených národů a příslušnou rezolucí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. V souladu s touto rezolucí může vojenskou misi provést i jiná organizace (například Severoatlantická aliance) či skupina zemí (mezinárodní koalice).

Víte, že...

...Československo bylo v roce 1945 jedním ze zakládajících členů Organizace spojených národů?

Česká republika se od svého vzniku v roce 1993, zejména prostřednictvím Armády České republiky, ale také Policie České republiky a civilních expertů, podle svých možností a schopností aktivně zapojuje do výše uvedených mírových misí. Podrobnější přehled zapojení do misí a operací naleznete v kapitole 9.

Náměty k diskusi:

- a. Jaký význam má pro Českou republiku členství v Organizaci spojených národů?

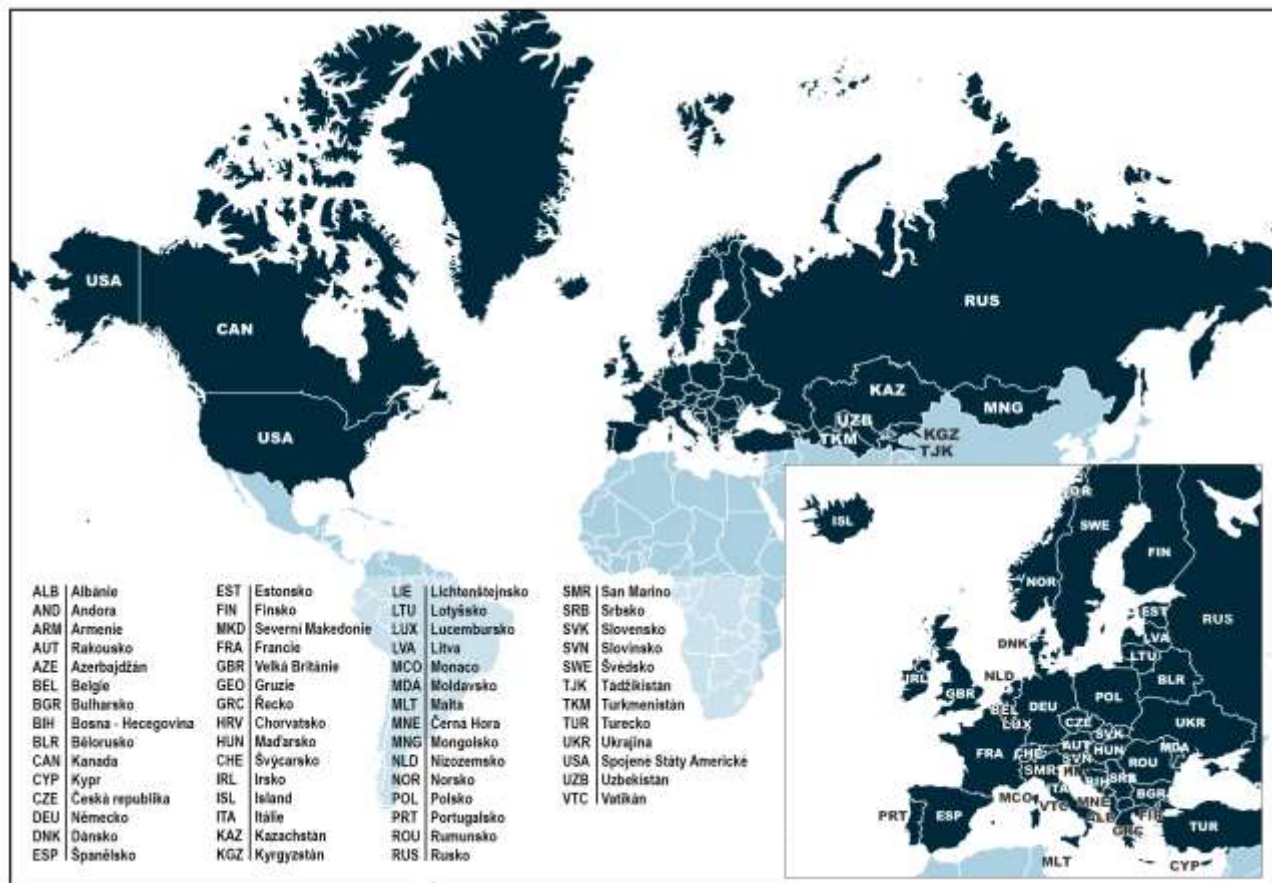
Možné otázky:

1. Jaké jsou hlavní úkoly Organizace spojených národů?
2. Kolik členů má Organizace spojených národů?
3. Podle čeho poznáš vojáka nebo techniku Organizace spojených národů?

7.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě byla založena v roce 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Má 57 členů, sdružuje evropské státy (včetně České republiky), Spojené státy americké, Kanadu a některé středoasijské a zakavkazské státy. Mapa s vyobrazením členských zemí Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě je na obrázku níže. Jak vyplývá z názvu organizace, její hlavním cílem je zajistit mír a prohloubit spolupráci mezi evropskými státy. Činnost Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě je zaměřena na prevenci konfliktů, krizový management a post konfliktní rekonstrukci.

Mapa s vyobrazením členských zemí Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Náměty k diskusi:

- Jaké jsou základní rozdíly mezi Severoatlantickou aliancí, Evropskou unií, Organizací spojených národů a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (z pohledu geografického, zaměření, členství)?
- Jaký význam má pro Českou republiku členství v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě?

Možné otázky:

- Jaké je poslání Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě?
- Jsou členy této organizace také neevropské země? Které například?

7.5 Zapojení České republiky do mezinárodních misí a vojenských operací v zahraničí

Česká republika se dlouhodobě aktivně účastní mezinárodních misí a operací na podporu a udržení míru, protiteroristických a výcvikových operací a misí a záchranných a humanitárních akcí v zahraničí. V zahraničních operacích spolupracují ozbrojené síly České republiky s ozbrojenými silami spojenců a partnerů na základě mezinárodních smluv a závazků. Mimo území České republiky jsou vojáci nasazováni v rámci širšího úsilí mezinárodního společenství a **v souladu s principy mezinárodního práva** v celém spektru operací vedených Severoatlantickou aliancí, Evropskou unií, Organizací spojených národů a dalšími mezinárodními organizacemi, ad hoc koalicemi či na bilaterálním základě.

Ozbrojené síly České republiky jsou schopny účasti v operacích kolektivní obrany, v operacích k prosazení, podpoře či udržení míru a v operacích usilujících o postkonfliktní stabilizaci a rekonstrukci. Příslušníci ozbrojených sil České republiky mohou dále plnit úkoly v rámci humanitárních misí, záchranných a evakuačních akcí a podílet se na dalších civilních operacích a pozorovatelských misích mezinárodních organizací. Přispívají rovněž k budování a rozvoji bezpečnostních a obranných schopností partnerských států v nestabilních regionech, a to nejen v rámci multilaterálních iniciativ, ale i na bilaterálním základě.

Do mezinárodních misí a vojenských operací v zahraničí se doposud **zapojilo přibližně 31 000 vojáků a vojákůň Armády České republiky**, kteří pod českou vlajkou působili na mnoha místech dnešního neklidného světa a nasazovali své životy v krizových oblastech nebo v místech se zhoršenou bezpečnostní situací. Bohužel, třicet z nich za to zaplatilo cenu nejvyšší. Tito novodobí hrdinové si zaslouží nejen úctu a společenské uznání nás všech, ale i to, aby jejich jména nikdy neupadla v zapomnění. Na jejich počest vytvořilo Ministerstvo obrany internetový portál www.inmemoriam.army.cz, který jako „**virtuální památník**“ obsahuje životopisy padlých hrdinů, seznamy udělených vyznamenání, fotografie ze služby i civilního života, a konečně i snímky místa jejich posledního odpočinku.

Víte, že...

... do mezinárodních misí a vojenských operací v zahraničí se doposud zapojilo přibližně třicet jeden tisíc vojáků a vojákůň Armády České republiky?

8. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Armáda České republiky je hlavní složkou ozbrojených sil České republiky. Jejich postavení, úkoly a členění upravuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Velení armádě dle tohoto zákona zabezpečuje Generální štáb Armády České republiky, v jehož čele stojí náčelník Generálního štábu Armády České republiky. Od 1. ledna 2005 je naše armáda plně profesionální.

Víte, že...

... velení Armády České republiky zabezpečuje Generální štáb Armády České republiky?

8.1 Historie armády

Současná armáda navazuje ve svém poslání na starší i mladší historické tradice, především však na ty, které jsou spjaté s našimi dějinami posledních přibližně sta let. Základy československé armády byly formovány již **v průběhu první světové války**. K jejímu vytvoření aktivně přispěli vojáci československých legií, kteří se po skončení bojů v Itálii, Francii, Rusku a na Balkáně vrátili zpět do vlasti a stali se páteří nově budovaných československých ozbrojených sil.

Jednotky československých legií začaly spontánně vznikat v roce 1914 hned po vypuknutí první světové války, a to ve Francii a v Rusku. Ve Francii to byla Rota Nazdar, v Rusku to byla Česká družina. Československé legie byly založeny také v Itálii.

Za československou samostatnost bojovalo v legiích a ve spojeneckých armádách více než sto tisíc Čechů a Slováků. Do rakouské armády bylo mobilizováno odhadem 1,4 milionu českých vojáků.

Víte, že...

...od roku 2002 je 30. červen slaven jako Den ozbrojených sil České republiky?

První jednotky rodící se **nezávislé československé armády** přísahaly věrnost budoucí republice ve francouzském městečku Darney 30. června 1918. Již den předtím vydala francouzská vláda oficiální nótu, ve které uznala právo Čechoslováků na samostatný stát. Proto je 30. červen jako připomínka slavnostní přísahy

československých legionářů z června 1918 na základě rozkazu prezidenta republiky od roku 2002 slaven jako Den ozbrojených sil. Čeští legionáři se pro svoje hrdinství, obětavost, spolehlivost a vojenské umění stali vzorem pro další generace československých vojáků.

Současně se **vznikem Československého státu** v říjnu 1918 vyvstala potřeba vytvoření vlastní armády. Československá armáda vznikala v letech 1918 až 1920. K domácímu vojsku se postupně přidávaly československé legie z Itálie, Francie a později také z Ruska. Významnou úlohu při formování československé armády v první polovině dvacátých let sehrála francouzská vojenská mise. Francouzští důstojníci dočasně vykonávali vysoké armádní funkce do doby, než na tato místa byli patřičně vyškoleni českoslovenští důstojníci. V roce 1920 došlo ke sloučení (tzv. unifikaci) domácího a zahraničního vojska. Početní stav tehdejší armády byl asi 150 000 mužů.

Oficiálně se v tehdejší době československá armáda nazývala **brannou mocí**. Československá branná moc se členila na zbraně (dnes bychom řekli druhy vojsk) a na služby. Mezi zbraně se řadily pěchota, dělostřelectvo, letectvo, jezdeckvo, ženijní vojsko a telegrafní vojsko. Služeb bylo několik druhů, například zbrojní, zdravotní, justiční apod. Poslání těchto služeb spočívalo v podpoře „zbraní“. Služby tedy, stejně jako dnes, zabezpečovaly vše potřebné pro plynulý chod armády.

V období mezi světovými válkami patřila československá armáda k nejlépe vyzbrojeným armádám. Po modernizaci výzbroje a obranného systému ve druhé polovině 30. let se naše ozbrojené síly vyznačovaly výjimečným vlasteneckým odhodláním k obraně země a na dnešní poměry obrovskými početními stavů. Jak ukázala mobilizace v roce 1938, armáda byla připravena.

Poté, co se v Německu **dostali k moci nacisté** a sympatie k nim začaly růst i v německy hovořících oblastech západní poloviny Československa, začal se tlak na případnou úpravu hranic zvyšovat. Západní státy měly z případné války obavy a chtěly se konfliktu vyhnout jakoukoliv cestou.

Proto se 29. září 1938 na **konferenci v Mnichově** sešli představitelé čtyř evropských mocností – Německa, Velké Británie, Francie a Itálie s cílem projednat dohodu o oddělení částí československého území ve prospěch Německa. Na jejich nátlak nakonec československá vláda kapitulovala a Mnichovskou dohodu přijala. Pohraniční oblasti s opevněním byly postoupeny a armáda dostala rozkaz svou vlast nebránit. V roce 1939 bylo Československo anektováno nacistickým Německem a vznikl Protektorát Čechy a Morava. Vzápětí byla Československá armáda rozpuštěna.

Druhá světová válka, ve které získaly bojové zkušenosti na straně spojenců desetitisíce československých dobrovolníků, představuje bohatý **zdroj pozitivních příkladů** pro dnešní české ozbrojené síly.

Až do léta 1941, kdy nacistické Německo napadlo Sovětský svaz, byly obě země spojenci. Poté, co si Německo a Sovětský svaz v roce 1939 rozdělily Polsko, dostali se naši vojáci, kteří v roce 1939 utekli do Polska, do sovětského zajetí. Části z nich se postupně podařilo díky smlouvám se Sovětským svazem přesunout na Střední východ, ale velká část jich v zajetí zůstala. Čechoslováci byli vězněni v táborech Gulagu, a kdyby nacisté nepřepadli Sovětský svaz, čekaly by je pravděpodobně velmi temné osudy. Poté, co 22. června 1941 Německo zaútočilo na Sovětský svaz, dostali se naši vojáci do pozice spojenců. V Buzuluku v roce 1942 tak začala vznikat naše první vojenská jednotka v Sovětském svazu. V březnu 1943 byla poprvé nasazena v rámci sovětské obrany města Charkov do bojů u Sokolova. Tehdejšímu praporu velel Ludvík Svoboda, budoucí československý prezident.

Desítky tisíc vojáků 1. československého armádního sboru se následně s obrovskými ztrátami účastnily mnoha těžkých bojů **na východní frontě** a vyznamenaly se v řadě bitev na území tehdejšího Sovětského svazu od Sokolova až po Duklu a následně i na území osvobozovaného Československa.

Ve Velké Británii postupně vznikly tři československé stíhací a jedna bombardovací peruť a v řadách Britského královského letectva sloužily tisíce československých letců a příslušníků pozemního personálu. Několik stovek letců za své odhodlání zaplatilo životem. Za významnou je považována účast československých letců v **bitvě o Británii** v roce 1940. Nejúspěšnějším stíhačem se stal v této bitvě český letec Josef František, který sestřelil 17 nepřátelských letadel. Ve Velké Británii rovněž vznikla Československá samostatná obrněná brigáda, která se v závěrečné fázi války účastnila osvobozování západní Evropy včetně obléhání přístavu Dunkerque.

Na severoafrické frontě zase byli českoslovenští vojáci zapojeni do **obranu přístavu Tobruk** proti přesile německých a italských obléhatelů. Byla to největší akce československých jednotek na Blízkém východě

a účastnilo se jí 650 našich vojáků, z nichž 14 padlo. Československý pěší prapor zde po dobu asi půldruhého měsíce hájil nejvíce ohrožený západní úsek.

Vojáci a důstojníci bývalé československé armády byli zapojeni i do **domácího protinacistického odboje** nebo působili v partyzánském hnutí. Organizací zastřešující vojenský odboj byla Obrana národa. Od začátku byla budována a řízena jako vojenská odbojová organizace. Jedním z těch, kdo tuto organizaci řídili, byl generál Josef Bílý, kterého zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich nechal popravit hned první den svého úřadování v Praze.

Domácí odboj byl podporován československou exilovou vládou v Londýně, která do okupované vlasti v letech 1941 až 1945 vyslala celkem 29 speciálně vycvičených paradestných skupin. Jejich ztráty byly nesmírné, zhruba polovina výsadkářů svou misi zaplatila životem. Českoslovenští výsadkáři Jozef Gabčík s Janem Kubišem se hrdinským **atentátem na Reinharda Heydricha** v Praze 27. května 1942 zapsali do dějin druhé světové války. Je považován za jednu z nejvýznamnějších akcí evropského odboje vůbec.

Vojáci patřili k neaktivnějším odbojářům až do konce války. V roce 1945 se aktivně zapojili do povstání v Praze i v dalších městech.

Po roce 1948, kdy moc v Československu převzali komunisté, došlo k výrazným změnám i v armádě. Více než polovina důstojníků byla propuštěna a někteří vojáci byli perzekvováni. V rámci politických procesů byli souzeni zejména ti, kteří za druhé světové války bojovali v západní Evropě, výjimkou však nebylo ani stíhání vojáků bojujících na frontě východní. Řada bývalých vojáků byla odsouzena k trestu smrti. V roce 1954 byl název Československá armáda změněn na Československá lidová armáda. Ta byla od roku 1955 součástí Varšavské smlouvy.

Po změně režimu v listopadu 1989 došlo k opětovnému přejmenování naší armády na Československou armádu. Po zániku Československa k 31. prosinci 1992 došlo k jejímu rozdělení na Armádu České republiky a Ozbrojené síly Slovenské republiky.

Důležitými okamžiky pro současnou armádu byly **vstup České republiky do Severoatlantické aliance** dne 12. března 1999 a **vznik profesionální armády** k 1. lednu 2005.

K doplnění znalostí o historii armády a k seznámení se s dobovou i současnou technikou je možné zdarma navštívit **muzea Vojenského historického ústavu**, o kterých blíže pojednává úvodní kapitola této příručky.

Náměty k diskusi:

- a. Jaký film o historii armády či vojácích jsi viděl/a? O čem byl?
- b. Četl/a jsi nějakou knihu o historii armády nebo o vojácích? O čem byla?
- c. Znáš nějaké významné osobnosti spojené s historií naší armády?
- d. Vyhledej na internetu, kde vznikly a kde bojovaly československé legie v období 1. světové války.
- e. Navštívil/a jsi nějaké vojenské muzeum? Kde a co Tě tam nejvíce zaujalo?

Možné otázky:

1. Jaké jsou důležité mezníky historie naší armády?
2. Kdy a proč slavíme Den ozbrojených sil České republiky?
3. Kde a v průběhu jakého válečného konfliktu bojovali příslušníci 1. československého armádního sboru?
4. Kdo a kde provedl atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha?

8.2 Poslání a úkoly Armády České republiky

Základním úkolem Armády České republiky je **připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu vojenskému napadení či napadení našich spojenců**. Armáda se může rovněž podílet na plnění úkolů v rámci zahraničních operací k udržení či nastolení míru a k obraně ve smyslu závazků, které pro Českou republiku vyplývají z Charty Organizace spojených národů, ze Severoatlantické smlouvy a z dalších mezinárodních smluv.

Dále lze Armádu České republiky použít k **celé škále úkolů**, uvedených v zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Jde o střežení objektů důležitých pro obranu státu; plnění úkolů Policie České republiky, záchranné práce při pohromách nebo při jiných závažných situacích, odstraňování jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky, leteckou dopravu ústavních činitelů, zabezpečení letecké zdravotnické dopravy, zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby, poskytování leteckých služeb, zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády, zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí a plnění humanitárních úkolů civilní obrany.

8.3 Úloha Armády České republiky při řešení nevojenských krizových situací

Armáda České republiky může být použita také k podpoře civilních orgánů na území státu v rámci integrovaného záchranného systému. V tomto případě může být nasazena **k záchranným pracím** při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí či k likvidaci jejich následků. Jde zejména o povodně, rozsáhlé lesní požáry, sněhové kalamity, pandemie, zemětřesení a průmyslové nebo ekologické havárie s rozsáhlým chemickým, biologickým a radiačním ohrožením.

Víte, že...

...během povodní v roce 2013 byli příslušníci Armády České republiky nasazeni ve více než 70 obcích a měli k dispozici kolem dvou tisíc kusů techniky?

Pomoc Armády České republiky se ukázala jako důležitá při opakované likvidaci následků povodní v posledních letech, zejména při rozsáhlých záplavách v letech 1997 a 2002. Také v průběhu červnových povodní v roce 2013 byli příslušníci Armády České republiky nasazeni ve více než 70 obcích, kde pomáhali se stavbou protipovodňových zábran, se zabezpečovacími pracemi na vodních tocích a objektech a s odstraňováním škod. K likvidaci následků těchto záplav vyčlenila armáda dva tisíce kusů techniky. V červnu 2021 armáda také ihned zareagovala po tornádu na jižní Moravě a vyslala tam své specialisty, především ženisty, ale také např. psychology, lékaře a vojenské policisty. Pomáhalo tam celkem 1 200 vojáků, ale i dobrovolníci z řad aktivní zálohy. V létě 2022 se armáda zapojila do hašení požáru v Českém Švýcarsku.

Armáda České republiky je připravena i k **posílení Policie České republiky**, pokud síly a prostředky policie nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to na dobu nezbytně nutnou. Jedná se především o plnění úkolů souvisejících s potřebou zajistit vnitřní pořádek a bezpečnost (terorismus, rozsáhlá kriminalita, ohrožení demokratických základů státu, havárie v jaderných elektrárnách) a zvládnout migrační vlny velkého rozsahu (zajišťování ochrany státních hranic). V těchto případech se armáda může podílet například na **posílení pořádkové služby** nebo při regulaci **dopravy**.

Vojáci Armády České republiky byli k plnění úkolů Policie České republiky nasazeni také v souvislosti s **výbuchy muničních skladů u obce Vrbětice** ve Zlínském kraji. Vojáci a vojákyně zde působili od listopadu 2014 do září 2020, celkem se jich zde vystřídalo přes sedm tisíc.

Bezprecedentním příkladem z nedávné doby je rovněž **zapojení příslušníků Armády České republiky do řešení koronavirové krize** v letech 2020 a 2021. Armáda pomáhala od začátku epidemie.

V první a druhé koronavirové vlně pomohla Armáda České republiky s transportem a distribucí zdravotních pomůcek. Vojákyňe a vojáci byli zapojeni do činnosti řídicího týmu chytré karantény a podíleli se na ochraně hranic. V sociálních a zdravotnických zařízeních vypomáhalo více jak pět tisíc vojáků.

Náměty k diskusi:

- a. Jaký význam má pro stát existence vlastní armády?
- b. Proč je důležité mít dobře vycvičenou a připravenou armádu?
- c. Setkal ses osobně s krizovou situací, kterou pomáhali řešit příslušníci Armády České republiky?
- d. Znáš někoho ve svém okolí, kdo se podobné akce zúčastnil a hovořil jsi s ním/ní o tom?
- e. Jak se vojákyně a vojáci zapojili do řešení koronavirové krize v roce 2020 a 2021?

Možné otázky:

1. K čemu slouží Armáda České republiky? Jaká je její hlavní funkce?
2. Jaké úkoly plní Armáda České republiky mimo území státu?
3. Může Armáda České republiky pomáhat při odstraňování následků živelních pohrom? Kdy a jak?
4. Při řešení jakých dalších krizových situací nevojenského charakteru Armáda České republiky pomáhá?

8.4 Struktura Armády České republiky

Armádu České republiky tvoří pozemní síly, vzdušné síly, Velitelství kybernetických sil a informačních operací, Velitelství teritoriálních sil a Velitelství výcviku – Vojenská akademie.

Velení armádě zabezpečuje **Generální štáb Armády České republiky**, který je součástí Ministerstva obrany. V jeho čele je náčelník Generálního štábu Armády České republiky, kterého na návrh vlády a po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky jmenuje prezident republiky. Prezident republiky ho na návrh vlády také odvolává. Náčelník Generálního štábu Armády České republiky je podřízen ministrovi obrany. Generální štáb Armády České republiky má sídlo v Praze. Základní struktura Armády České republiky je znázorněna na obrázku.

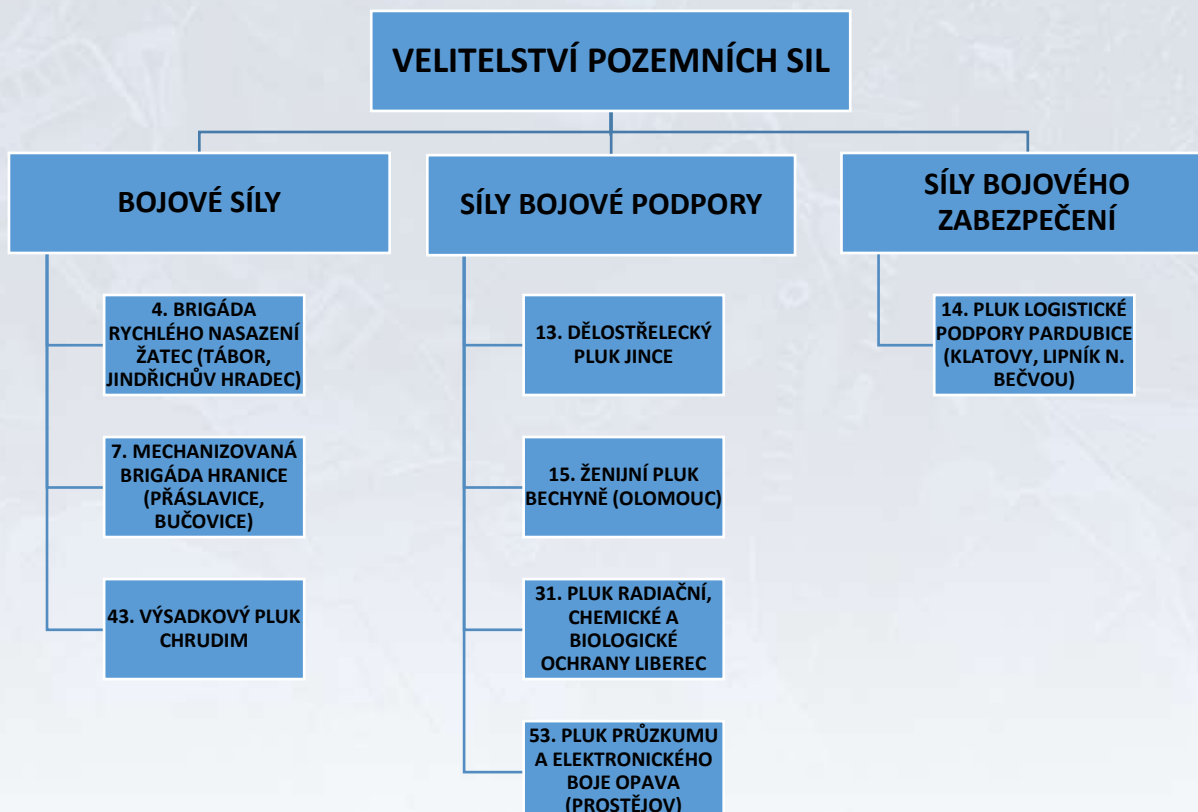

Struktura Armády České republiky

8.5 Pozemní síly armády české republiky

Pozemní síly jsou určeny k použití na území České republiky i mimo něj. Mezi jejich hlavní úkoly patří vedení obranné a útočné bojové činnosti, ochrana komunikací, objektů a prostorů mimo oblast přímé bojové činnosti, monitorování situace v přiděleném prostoru, udržování klidu a pořádku a ochrana civilního obyvatelstva při mírových a zahraničních operacích mimo území státu, posílení ochrany státní hranice, střežení důležitých objektů na území státu a plnění úkolů ve prospěch integrovaného záchranného systému a Policie České republiky.

Hlavní údernou sílu pozemních sil představují bojové síly, které jsou tvořeny dvěma brigádami. Do struktury pozemních sil dále patří síly bojové podpory a síly bojového zabezpečení. Základní struktura pozemních sil je znázorněna na obrázku.

Struktura pozemních sil Armády České republiky

K základní výzbroji pozemních sil patří bojová vozidla, tanky, dělostřelectvo, minomety, lehké zbraně, granátomety a přenosné protitankové prostředky. Příslušníci pozemních sil plní náročné úkoly v různorodém terénu za všech klimatických podmínek. Výcvik je založen na výborné psychické a fyzické připravenosti vojenských profesionálů. Vojáci se zaměřují na efektivní ovládnutí svěřené techniky a zbraní, učí se vést boj jednotlivce i skupiny, provádět přesuny na velké vzdálenosti a pohybovat se v neznámém terénu ve dne i v noci. Zvládají základy slaňování, horolezectví a překonávání přírodních i umělých překážek. Vojáci prochází výcvikem bojového umění s prvky sebeobranou a boje zblízka (Musado). Příslušníci pozemních sil trvale prokazují svoji profesionalitu v náročných zahraničních humanitárních misích, vojenských operacích a při cvičeních jednotek členských států Severoatlantické aliance.

Na území České republiky jsou vojáci pozemních sil často nasazováni na podporu integrovaného záchranného systému při živelních pohromách (zejména při povodních nebo sněhových kalamitách) a významně se podílí na záchraně lidských životů a majetku i na následné likvidaci škod.

Víte, že...

...nejznámější ukázkou činnosti vojenských profesionálů a techniky pozemních sil pro veřejnost je červnový Den pozemního vojska Bahna?

Pozemní síly Armády České republiky se pravidelně prezentují na veřejnosti. Nejznámější akcí je Den pozemního vojska Bahna ve Strašicích na Rokycansku, kterého se pravidelně zúčastňují desetitisíce návštěvníků (například v roce 2019 jich bylo více než 50 000). Třicátý ročník této atraktivní podívané proběhl v roce 2019. V akci účinkovalo na 1 400 lidí, více než 500 kusů techniky a přes 600 zbraní a zbraňových systémů. Zúčastnilo se jej i 1 000 příslušníků české armády s 350 kusy techniky, představily se také armády okolních zemí a spojenců, stejně jako různé kluby vojenské historie. V roce 2020 byla akce kvůli epidemické situaci zrušena a v roce 2021 se uskutečnila, avšak bez přítomnosti diváků a byla přenášena on-line. Divákům je představováno široké spektrum činností a odborností vojenských profesionálů. Akce, na které je prezentována připravenost k obraně teritoria České republiky a jejích občanů, je doprovázena atraktivními ukázkami současné i historické vojenské techniky. Vstup pro veřejnost je zdarma. Den pozemního vojska Bahna od roku 2022 opět probíhá standardním způsobem.

Náměty k diskusi:

- a. Kde například můžeš vidět ukázky techniky pozemních sil? Byl jsi na podobné akci?
- b. Uveď příklady použití pozemních sil při živelních pohromách.

Možné otázky:

1. Kdo zabezpečuje velení Armádě České republiky?
2. Jaké jsou hlavní úkoly Pozemních sil Armády České republiky?
3. Na čem je založen výcvik příslušníků pozemních sil a co všechno vojáci zvládají?

8.6 Vzdušné síly armády české republiky

Vzdušné síly zabezpečují suverenitu a územní celistvost České republiky. Jejich hlavním úkolem je obrana vzdušného prostoru státu. K tomuto cíli směřuje i výcvik leteckého, technického a zabezpečujícího personálu. Vzdušné síly jsou vyzbrojeny nadzvukovými letouny JAS-39 Gripen, lehkými bitevníky L-159 Alca, bojovými a dopravními vrtulníky a dopravními letouny (například Airbus A-319 nebo Casa C-295). Základní struktura vzdušných sil je znázorněna na obrázku.

Struktura vzdušných sil Armády České republiky

V případě ozbrojeného konfliktu jsou vzdušné síly určeny k vybojování vzdušné nadvlády, bojové podpoře pozemních sil, průzkumu a zajištění vzdušné přepravy a zásobování vojsk.

Víte, že...

...Armáda České republiky provozuje nepřetržitou leteckou záchrannou službu pro civilní obyvatelstvo Karlovarského, Plzeňského a Jihočeského kraje?

V míru zabezpečují vzdušné síly kromě obrany vzdušného prostoru státu rovněž službu pátrání a záchrany určenou k pomoci posádkám letounů v nouzi, leteckou záchrannou službu ze stanovišť v Plzni-Líních a Bechyni, lety ve prospěch Institutu klinické a experimentální medicíny IKEM, jakož i přepravu ústavních a vládních činitelů. V rámci integrovaného záchranného systému pomáhají při katastrofách a živelních pohromách.

V rámci spolupráce se spojenci v NATO nasazují Vzdušné síly Armády České republiky taktické letouny na **ochranu vzdušného prostoru spojenců**, kteří nedisponují vlastním nadzvukovým letectvem, v rámci misí Air Policing. Příslušníci 21. základny taktického letectva Čáslav byli do této mise vysláni již sedmkrát, a to a ochranu pobaltských států Litvy, Lotyšska a Estonska, kde třikrát působili z Litvy (2009, 2012, 2022) a jednou z Estonska (2019). Zbývající mise byly určeny na ochranu vzdušného prostoru Islandu (2014, 2015, 2016).

Jednotky vzdušných sil se účastní také **mezinárodních operací a spojeneckých cvičení**. V nedávné době byla například česká vrtulníková jednotka nasazena v operaci ISAF v Afghánistánu a letecký poradní tým Armády České republiky působil v operaci Inherent Resolve na území Iráku. Vzdušné síly Armády České republiky působí rovněž v misi MFO na Sinajském poloostrově.

Letecká pátrací a záchranná služba poskytuje pomoc letounům v nouzi nebo posádkám havarovaných letadel na celém území České republiky. Pro tyto účely je vyčleněn vrtulník s trvalou pohotovostí, na jehož palubě jsou dva záchranáři se speciálním výcvikem v oblasti slaňování, potápění a horolezectví. Ti jsou schopni stabilizovat pacienta, poskytnout mu potřebnou první pomoc před příjezdem lékařského personálu a v některých případech takticky vyprostit zraněného z těžko dostupného terénu (skály, vodní plochy, lesy).

Letecká záchranná služba je využívána k rychlému lékařskému zásahu v případech ohrožujících život, při dopravních nehodách a haváriích, při mimořádných situacích a za krizových stavů. Slouží rovněž pro rychlý a šetrný převoz pacientů z oblastních nemocnic na specializovaná pracoviště. Armáda České republiky provozuje v rámci integrovaného záchranného systému nepřetržitou leteckou záchrannou službu pro civilní obyvatelstvo Plzeňského a Karlovarského (z letiště Plzeň-Líně) i Jihočeského kraje (z letiště Bechyně). Vrtulníky určené pro leteckou záchrannou službu jsou ve dvou barevných variantách (červenobílé a zelené). Zdravotnická část posádky ve vrtulníku je vždy dvoučlenná (lékař a zdravotní sestra). Letecká záchranná služba uskuteční ročně kolem pěti set zásahů.

Vzdušné síly Armády České republiky se pravidelně prezentují na veřejnosti v rámci leteckých dnů (například Dny NATO a Dny vzdušných sil Armády České republiky v Ostravě nebo Airshow CIAF v Hradci Králové), na kterých jejich příslušníci představují hlavní typy techniky a své dovednosti při její obsluze.

Náměty k diskusi:

- a. Je pro Českou republiku důležité mít vlastní vzdušné síly?
- b. Při jaké krizové události můžeš vidět zasahovat vojenské profesionály vzdušných sil?
- c. Na jakých akcích například můžeš vidět ukázky techniky vzdušných sil?

Možné otázky:

1. Jaké jsou hlavní úkoly Vzdušných sil Armády České republiky?
2. Jakých aliančních misí na ochranu vzdušného prostoru spojenců se ČR účastní?
3. K čemu slouží letecká pátrací a záchranná služba?

8.7 Podpora vojsk

Podporou vojsk rozumíme zabezpečení jednotek pozemních sil, vzdušných sil a dalších útvarů a zařízení Armády České republiky včetně zahraničních misí, a to v oblasti logistiky, v oblasti komunikačních a informačních systémů a v oblasti vojenského zdravotnictví.

Logistická podpora je základem úspěchu každé vojenské operace. **Vojenská logistika** se zabývá pořizováním, zásobováním, skladováním, evakuací, vyprošťováním, údržbou a opravami majetku, zásob, techniky, výzbroje a vojenských zařízení. Vojenská logistika dále poskytuje služby v oblastech péče o vojáka, vojenské přepravy a stavební a ubytovací služby (včetně požární ochrany a ochrany životního prostředí) a úklidu bojiště.

V zahraničních misích zajišťují logistické orgány pro nasazené jednotky Armády České republiky dodávky a opravy techniky, materiálu a nezbytných služeb (stravování, ubytování apod.), a to prostřednictvím pravidelných transportů z České republiky nebo nákupem v místě nasazení. Do oblasti logistiky patří také **zabezpečení pobytu cizích vojsk na našem území**.

V **oblasti komunikačních a informačních systémů** je řešeno zajištění nepřetržitého, odolného a bezpečného (někdy i utajeného) **spojení v rámci Armády České republiky a zajištění interoperability** (schopnost systémů efektivně spolupracovat) národních systémů se systémy Severoatlantické aliance a spojenců. Komunikační a informační systémy resortu Ministerstva obrany jsou určeny k trvalé podpoře velitelů a štábů z hlediska sběru, zpracování a poskytování informací potřebných k **nepřetržitému řízení a velení** v míru a v krizových situacích, a to jak na vlastním území, tak i v operacích v zahraničí.

Význam neustálého rozvoje a zdokonalování komunikačních a informačních systémů ve všech vyspělých armádách, včetně Armády České republiky, vyplývá z **důležitosti informací při vedení bojové činnosti i v podmínkách mimo boj**. Znalost situace a vlastnictví správných informací ve správném čase vedou k přijetí správných rozhodnutí jednotlivými veliteli a ke znásobení bojové síly. V podmínkách mírového řízení a přípravy a výcviku vojsk komunikační a informační systémy významně přispívají k efektivnímu a hospodárnému využití všech zdrojů vyčleněných k obraně.

Vzhledem k rychlému vývoji v oblasti informačních technologií spojenému s používáním složitých zařízení a systémů je tento segment podpory vojsk velmi důležitý.

Vojenské zdravotnictví poskytuje zdravotní služby a veterinární zabezpečení resortu Ministerstva obrany, zejména při činnostech vojenských jednotek na území České republiky, na území státu a v zahraničí, ale také jednotkám Severoatlantické aliance plnícím úkoly na našem území. Zároveň zajišťuje zásobování těchto jednotek potřebným zdravotnickým a veterinárním materiálem. Prostřednictvím vojenských nemocnic a center zdravotních služeb zajišťuje léčebnou i preventivní péči vojákům Armády České republiky a civilním zaměstnancům resortu Ministerstva obrany.

Připravuje také vojenský zdravotnický personál pro plnění úkolů v míru (včetně krizových situací) i za války. V případě naléhavé potřeby je schopno vyčlenit tento personál k **posílení integrovaného záchranného systému**, případně svými zařízeními posílit civilní zdravotnickou infrastrukturu státu.

V rámci vojenského zdravotnictví působí také **vojenská letecká záchranná služba**, o které podrobněji pojednává kapitola 8.6.

Součástí vojenského zdravotnictví je **vojenská veterinární služba**, která zabezpečuje hygienickou nezávadnost potravin, surovin a krmiv živočišného původu a péči o všechna zvířata v gesci resortu Ministerstva obrany (služební psi, sokolničtí dravci, sportovní koně a hospodářská zvířata).

Příslušníci **vojenské kynologie** pracují se služebními psy, kteří jsou cvičeni a používáni k činnostem ve prospěch ozbrojených sil České republiky, využívají se i v zahraničních operacích. Mohou působit jako výpomoc k plnění úkolů Policie České republiky a integrovaného záchranného systému. Psi jsou cvičeni zejména k vyhledávání zbraní a výbušnin, drog, k hlídkování a ke střežení objektů a materiálu.

Víte, že...

... příslušníci vojenské veterinární služby se v roce 2017 podíleli na realizaci mimořádných opatření přijatých v souvislosti s likvidací ptačí chřipky a afrického moru prasat?

Příslušníci vojenské veterinární služby jsou v rámci integrovaného záchranného systému trvale připraveni plnit úkoly ve prospěch Státní veterinární správy. V minulosti byli zapojeni armádní specialisté z Vojenského veterinárního ústavu v Hlučíně například v roce 2017 do **likvidace ptačí chřipky** v chovech drůbeže v Moravském Krumlově a Ivančicích na Moravě a v Blatné na Strakonicku.

V témže roce se rovněž zapojili do realizace mimořádných opatření přijatých v souvislosti s výskytem nebezpečné nákazy zvířat – **afrického moru prasat**. Zásahová skupina vojenských specialistů prováděla v součinnosti s civilními kolegy ve Veterinárním asanačním ústavu Mankovice pitvy a odběry vzorků k laboratornímu vyšetření ulovených a nalezených uhynulých zvířat.

V rámci **biologické ochrany** zajišťuje vojenské zdravotnictví včasné odhalení biologického materiálu a určení biologických původců (zejména bakterií a virů nebo jimi produkováných toxinů) ze vzorků odebraných v místě incidentu. Reaguje tak například na události spojené s biologickým terorismem nebo přirozeným výskytem závažných infekčních onemocnění osob a zvířat. Rozbor odebraných vzorků je prováděn v polních a stálých laboratořích. V případě potřeby zajišťuje i bezpečný transport, izolaci a potřebnou léčbu osob zasažených původci vysoce nakažlivých nemocí.

Centrum biologické ochrany Těchonín je specializované pracoviště vojenské zdravotnické služby zaměřené zejména na biologickou ochranu, což je jednak ochrana našich jednotek v zahraničí, případně spojeneckých jednotek, ale také ochrana obyvatelstva České republiky před rozšířením vysoce nebezpečných nálezů. Jedná se o jediné pracoviště tohoto druhu v České republice. Specializovaná infekční nemocnice Těchonín je součástí integrovaného záchranného systému i systému ochrany Severoatlantické aliance. Centrum biologické ochrany Těchonín vytváří vlastní jednotku aktivní zálohy, tato jednotka je se svými více než 81 procenty nejvíce obsazenou jednotkou aktivní zálohy v celé Armádě České republiky.

Český vojenský zdravotnický personál se často zúčastňuje **humanitárních misí a zahraničních operací**. Jeho zkušenosti, odbornost a profesionalita jsou trvale oceňovány ze strany Severoatlantické aliance, Organizace spojených národů i Mezinárodního červeného kříže. Své renomé zdravotníci získali zejména nasazením v operaci Pouštní bouře v Iráku (1990-1991), v misích na území bývalé Jugoslávie (například v misi Organizace spojených národů UNPROFOR v Bosně a Hercegovině (1992-1995) nebo v operaci Severoatlantické aliance KFOR (1999-2011) v Kosovu), v operaci ISAF v Afghánistánu (2001-2014) nebo poskytnutím humanitární pomoci Albánii, Turecku a Pákistánu.

Náměty k diskusi:

a. Proč je podpora vojsk důležitá?

Možné otázky:

1. K čemu slouží podpora vojsk a jaké úkoly řeší?
2. Jaké úkoly řeší oblast vojenské logistiky?
3. Jaký mají význam komunikační a informační systémy pro vojska? Je důležité, aby systémy spojenců navzájem spolupracovaly?
4. Jaké úkoly plní vojenské zdravotnictví?
5. Může být vojenské zdravotnictví využito i pro civilní účely? Kdy například?

8.8 Velitelství výcviku – vojenská akademie

Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov je vzdělávacím a výcvikovým zařízením Ministerstva obrany. Provádí základní a odbornou přípravu i kariérové vzdělávání vojenských profesionálů, přípravu vojáků a jednotek Armády České republiky do humanitárních misí a zahraničních operací, jakož i výcvik a přípravu příslušníků zálohy ozbrojených sil České republiky včetně vojáků aktivní zálohy. Dále zajišťuje modernizaci a rozvoj výcvikových zařízení ve vojenských výcvikových prostorech a simulačních a trenažérových technologií užívaných Armádou České republiky či kurzy speciální přípravy pro krizové situace pro novináře a humanitární pracovníky. V neposlední řadě vytváří podmínky pro činnost a výcvik součástí cizích ozbrojených sil na našem území.

Víte, že...

...k výcviku ozbrojených sil v polních podmínkách jsou v České republice využívány čtyři vojenské újezdy o celkové rozloze více než 82 000 hektarů?

Vojenský újezd je vymezená část území státu, určená k zajišťování obrany státu a **k výcviku ozbrojených sil v polních podmínkách**. Újezd tvoří územní správní jednotku. Státní správu na území újezdu vykonává újezdní úřad, v jehož čele je přednosta. Výdaje na činnost újezdního úřadu se hradí z rozpočtu Ministerstva obrany. Pro výcvik vojsk je na území újezdu zřízen vojenský výcvikový prostor a jsou vybudována výcviková zařízení. Vojenský výcvikový prostor spolu s výcvikovými zařízeními tvoří soubory střelnic, cvičišť, cest pro pásová a kolová vozidla, ubytovacích objektů pro cvičící vojska a ostatní vojenská účelová zařízení včetně vodních ploch. Vojenské újezdy jsou kromě vojenské činnosti využívány také k hospodářské činnosti. Na území vojenského újezdu se nelze přihlásit k trvalému pobytu.

Od 1. ledna 2016, kdy byl zrušen Vojenský újezd Brdy, jsou v České republice čtyři vojenské újezdy o celkové rozloze více než 82 tisíc hektarů. Jejich geografická poloha na území České republiky je znázorněna na obrázku níže. S rozlohou přes 28 tisíc hektarů je největší Vojenský újezd **Hradiště**, ležící na území Karlovarského kraje. Vojenský újezd **Boletice** leží v Jihočeském kraji a má rozlohu 16,5 tisíce hektarů, Vojenský újezd **Březina** o velikosti kolem 15 tisíc hektarů leží u města Vyškov v lesnatém území Drahanské vrchoviny. V Olomouckém kraji se nachází Vojenský újezd **Libavá** o rozloze téměř 23 tisíc hektarů. Územní hranice vojenských újezdů jsou vyznačené v terénu.

Od roku 1994 se výcvikové prostory ve vojenských újezdech staly místem pro společný výcvik a **cvičení české armády s jejími spojenci**, nejdříve v rámci programu Partnerství pro mír a později s vojenskými jednotkami států Severoatlantické aliance. Od roku 2001 se ve vojenských výcvikových prostorech uskutečnila také řada národních cvičení ozbrojených sil Belgie, Francie, Maďarska, Nizozemska, Rakouska a Spojených států amerických. V rámci podpory, kterou Česká republika poskytuje Ukrajině bránící se ruské agresi, probíhá v letech 2022 a 2023 výcvik celkem až 4000 ukrajinských vojáků ve Vojenském újezdu Libavá.

Mapa s vyobrazením vojenských újezdů

8.10 Krajská vojenská velitelství (KVV)

Krajská vojenská velitelství jsou vojenskými správními úřady, vykonávajícími ve svém územním obvodu **státní správu**. Současně plní úkoly obrany státu, vyplývající z právních předpisů, zejména zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). Krajská vojenská velitelství v součinnosti s územními orgány státní správy a územní samosprávy plánují a zabezpečují **mobilizační přípravu a provádění mobilizace**.

Na základě požadavků bezpečnostní rady kraje nebo krizového štábu kraje zabezpečují nasazování sil a prostředků Armády České republiky ve prospěch integrovaného záchranného systému nebo k plnění úkolů Policie České republiky. Při řešení krizových situací vytvářejí svá vlastní operační střediska. Každý ředitel krajského vojenského velitelství je členem bezpečnostní rady kraje, a je tak v pravidelném kontaktu s vedením složek integrovaného záchranného systému, představiteli kraje i místních samospráv. Krajská vojenská velitelství se tak podílí na krizovém řízení v krajích a na realizaci opatření vyplývajících z nařízení vlády případně jednotlivých ministerstev.

Krajská vojenská velitelství **vyřizují žádosti státních občanů České republiky o dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti** ve věci jejich zařazení do aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky a **žádosti o účast na dobrovolném vojenském cvičení**. Vydávají také rozhodnutí o schopnosti či neschopnosti státních občanů České republiky – uchazečů o přijetí do služebního poměru vojáka z povolání – vykonávat vojenskou činnou službu mimo stav ohrožení státu nebo válečný stav.

Z hlediska koordinace aktivit souvisejících s problematikou přípravy občanů k obraně státu v kraji jsou velmi důležitá. Jako **kontaktní body Ministerstva obrany** v jednotlivých krajích spolupracují s orgány státní správy a územní samosprávy, se zřizovateli škol, se školami samotnými a s nestátními neziskovými organizacemi, působícími na jejich spádovém území. Zároveň úzce spolupracují s vojenskými útvary a zařízeními dislokovanými v kraji. Provádí **vzdělávací činnost** formou školení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. K podpoře výuky problematiky přípravy občanů k obraně státu na základních a středních školách provádí další různorodou **přednáškovou či lektorskou činnost** a podílí se na organizování prezentačních akcí ozbrojených sil České republiky a Vojenské policie na školách a na veřejnosti. Do výše uvedených aktivit **zapojují příslušníky aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky a válečné veterány**.

9. HUMANITÁRNÍ MISE A VOJENSKÉ OPERACE V ZAHRANIČÍ

Tak jak je uvedeno v kapitole 7.5, zahraniční humanitární mise a vojenské operace Armády České republiky mají pro zajištění bezpečnosti samotné České republiky velký význam. Princip nedělitelnosti bezpečnosti znamená, že bezpečnost České republiky nelze oddělovat od bezpečnosti v euroatlantické oblasti a že ochrana občanů a území státu nekončí na hranicích státu. V souladu s tímto principem je účastí českých vojáků na zajišťování mezinárodní bezpečnosti zvyšována rovněž naše vlastní bezpečnost.

Úspěšná účast českých vojáků v misích a operacích přispívá také ke **zvyšování prestiže naší země na mezinárodní scéně a k posilování politického vlivu České republiky v zahraničí**. Aktivní účast České republiky při řešení konfliktů a zejména při následné post konfliktní rekonstrukci může rovněž zvýšit naše šance na navázání či prohloubení ekonomické spolupráce v regionu.

9.1 Historie účasti v humanitárních misích a zahraničních operacích

Mimo území státu je Armáda České republiky v souladu s principy mezinárodního práva nasazována do misí nebo operací Severoatlantické aliance, Evropské unie, Organizace spojených národů, případně v rámci ad hoc vytvářených koalic. Do zahraničí jsou kromě příslušníků bojových jednotek opakovaně vysíláni také například chemici, pyrotechnici, vojenští lékaři, vojenští policisté, psovodi nebo strážní jednotky.

Novodobá historie české účasti na řešení krizových situací mimo území státu začala vysláním československé protichemické jednotky do Perského zálivu v prosinci 1990. V rámci operací Pouštní štít (Desert Shield) a Pouštní bouře (Desert Storm) v Saúdské Arábii a Kuvajtu působilo a první bojové zkušenosti získalo celkem 200 vojáků.

Od té doby působily jednotky českých ozbrojených sil v řadě mezinárodních misí a operací pod vlajkou Severoatlantické aliance, Evropské unie nebo Organizace spojených národů. Podílely se na stabilizaci situace v mnoha rizikových zemích a regionech. Za zmínku stojí účast českých vojáků na Balkáně (Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Kosovo, Makedonie), v Africe (Čad, Demokratická republika Kongo, Eritrea, Libérie, Malí, Mosambik, Sierra Leone, Středoafriká republika), Středním východě (Irák, Kuvajt, Sinajský poloostrov, Golanské výšiny), na Kavkaze, v Afghánistánu, Moldávii a Tádžikistánu. Nad rámec výše uvedeného byli například čeští lékaři nasazeni v Albánii, kde poskytovali zdravotnickou pomoc uprchlíkům, nebo v Turecku či v Pákistánu, kde pomáhali likvidovat následky ničivého zemětřesení.

Občané České republiky se účastní rovněž volebních a pozorovatelských misí pořádaných pod hlavičkou Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, zejména na Balkáně, Kavkazu a ve střední Asii, kde OBSE zajišťuje podporu při budování a rozvoji demokracie a právního státu a průběžně monitoruje demokratický a svobodný průběh voleb. Ve zvláštní pozorovatelské misi OBSE, ustanovené v roce 2014 v reakci na ruskou agresi, působí na Ukrajině dlouhodobě zhruba desítky českých (civilních) pozorovatelů.

Příslušníci Armády České republiky si ve všech misích a operacích vysloužili uznání ze strany spojeneckých a partnerských zemí.

9.2 Příklady nasazení příslušníků a jednotek AČR v humanitárních misích a zahraničních operacích

Východní hranice NATO

V současné době představuje nejdůležitější zahraniční působení AČR účast na aliančních aktivitách na východním křídle NATO. České ozbrojené síly se zde podílí hned na několika misích, které mají za úkol zvýšení kolektivní obrany a připravenosti a posílení odstrašení.

Air Policing. Ozbrojené síly Litvy, Lotyšska a Estonska mají v současné době jen omezené možnosti zabezpečit vlastními prostředky ochranu svého vzdušného prostoru, tzv. Air Policing (AP). Ochrana vzdušného prostoru členských států je jednou z elementárních součástí činnosti Severoatlantické aliance. Úkol je plněn v rámci Integrovaného systému protivzdušné a protiraketové obrany NATO (NATO Integrated Air and Missile

Defence System, NATINAMDS). Se vstupem pobaltských států do NATO v roce 2004 bylo proto třeba, vzhledem k chybějícím kapacitám těchto zemí, úkoly zabezpečení ochrany jejich vzdušného prostoru vyřešit. V této souvislosti schválila Severoatlantická rada tzv. dočasné řešení k zabezpečení AP, na jehož základě je realizována ochrana vzdušného prostoru pobaltských zemí prostřednictvím rotačního působení sil ostatních zemí NATO. Úkoly AP jsou plněny nepravidelnými oblety spojeneckých nadzvukových letounů podél hranic vzdušného prostoru dané země a ostrými vzlety proti neidentifikovaným letounům, které se blíží k této hranici nebo vstoupily do vzdušného prostoru střežené země. Letouny spojeneckých zemí, které se v rámci operace střídají v pravidelných tříletých cyklech, působí z letecké základny Šiauliai v Litvě a Āmari v Estonsku. ČR působila v rámci AP Litvy, Estonska a Lotyšska v letech 2009, 2012, 2019 a 2022. Podobné úkoly plnila v letech 2014, 2015 a 2016 na Islandu.

Bojové uskupení „enhanced Forward Presence“ (eFP). Koncept eFP byl schválen Spojenci v červenci 2016 jako odpověď na ruskou anexi Krymu a destabilizaci Donbasu i celkově agresivní politiku Ruska vůči sousedům.

eFP spočívá ve stálém rozmístění mnohonárodních bojových uskupení členských států NATO na bázi posílených mechanizovaných praporů (cca 1000+ osob) v Litvě, Lotyšsku, Estonsku a Polsku (v každém státě 1 prapor, tedy celkem 4). Činnost jednotlivých bojových uskupení řídí a odpovědnost za jejich výstavbu a trvalé naplnění nesou vedoucí země, které jsou zároveň největšími poskytovateli sil a prostředků. Vedoucí země v bojových uskupeních budou působit dlouhodobě, další spojenci pak budou vojensky přispívat na principu dobrovolnosti a rotačním způsobem. K únoru 2020 působilo v eFP cca 6000 osob.

Účelem eFP je posílení obranyschopnosti nejexponovanější části východního křídla NATO. Jedná se z vojenského pohledu o početně malou přítomnost, jejímž hlavním cílem je posílit schopnost odstrašení prostřednictvím viditelného projevu alianční solidarity, zahrnující odhodlání bránit ostatní členy NATO. Napadení hostitelské země by tak díky přítomnosti sil eFP pro agresora podstatně zvýšilo riziko vyvolání válečného konfliktu se všemi politickými, vojenskými a hospodářskými dopady. Uvedený koncept eFP by tak měl zaručit dostatečnou úroveň odstrašení před agresí proti spojencům na východním křídle NATO.

Česká republika se do konceptu eFP zapojila v létě 2017 a od té doby nepřetržitě přispívá do bojového uskupení pod vedením Německa v Litvě a do Kanadou vedeného uskupení v Lotyšsku.

Mnohonárodní bojové uskupení „enhanced Vigilance Activities“ (eVA). Kvůli zhoršení bezpečnostní situace na Ukrajině NATO rozhodlo o vzniku stálé alianční přítomnosti na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku pod zastřešujícím názvem Aktivita zvýšené bdělosti (eVA). Hlavním úkolem mise je deklarace připravenosti, odhodlanosti a jednoty členských zemí NATO bránit územní celistvost a integritu Aliance. Bojová uskupení eVA jsou obdobou bojových uskupení eFP v pobaltských státech a Polsku.

Příslušníci Armády České republiky mají od března 2022 mandát k působení v misi na Slovensku, která se skládá z týmu Vojenské policie a jednotek bojové a logistické podpory. Od března 2022 je Česká republika vedoucí zemí mnohonárodního bojového uskupení na Slovensku, do kterého dále přispívají Německo, USA, Nizozemsko, Slovinsko a Slovensko.

Mali

Hlavním cílem výcvikové mise Evropské unie European Union Training Mission v africkém Mali (EUTM Mali) je podpora reorganizace a výcviku malijských ozbrojených sil. Dalším úkolem je podpora výstavby výcvikových schopností a poradenství na malijském ministerstvu obrany a generálním štábu. Příslušníci Armády České republiky se mise účastní od dubna 2013. V rámci nového mandátu mise, který platí do května 2024, bude mise cvičit i vojáky ostatních zemí skupiny G5 Sahel, primárně Burkiny Faso a Nigeru.

Hlavním úkolem české jednotky je ochrana velitelství mise v Bamaku a výcvikového střediska v Koulikoro, provádění doprovodů velitele a štábu mise, ochrana sil a částečně i výcvik malijské armády v Koulikoro. Při plnění tohoto úkolu spolupracují čeští vojáci s francouzskými, německými, španělskými a malijskými jednotkami. Od června 2020 do ledna 2021 velela silám mise Česká republika, ve druhé polovině roku 2022 převzala velení mise podruhé.

S ohledem na nevyřešenou vnitropolitickou situaci v zemi, která nastala po vojenském převratu v srpnu 2020, prohlubující se spolupráci Mali s členy polovojenské ruské Vagnerovy skupiny a negativní přístup přechodné malijské vlády k EUTM Mali, ukončí Česká republika svoji přítomnost v této misi k 31. prosinci 2022.

Kosovo

V rámci mnohonárodních mírových sil **Kosovo Force (KFOR)** se jednotky pozemních sil Armády České republiky účastnily operace, jejímž hlavním úkolem bylo podporovat misi Organizace spojených národů v Kosovu a **přispívat k vytváření a udržování bezpečného prostředí**. Češi střežili kosovsko-srbskou administrativní hranici, zajišťovali bezpečný návrat uprchlíků a nepřetržitě zabezpečovali střežení a ochranu odloučených oblastí obývaných srbskou menšinou. K dalším úkolům patřil boj s organizovaným zločinem, **pomoc civilnímu obyvatelstvu při návratu k normálnímu životu** a spolupráce s humanitárními organizacemi při **obnově konfliktem poničeného území**.

Afghánistán

Mise Resolute Support (RSM) v Afghánistánu v roce 2015 navázala na operaci International Security Assistance Force (ISAF). Tato mise měla **nebojový charakter**, její podstatou bylo poskytování výcviku, poradenství a asistence na národní institucionální úrovni, na strategické případně nižší úrovni tak, aby afghánské bezpečnostní instituce byly schopny plnohodnotně zajistit národní bezpečnost. Dnem 4. července 2021 byla ukončena vojenská přítomnost všech koaličních jednotek mise včetně jednotek České republiky. Další vývoj v Afghánistánu a dodržování mírových dohod všech stran měl být plně v rukách afghánského obyvatelstva a tehdejší vlády. Oproti původním předpokladům se po odchodu spojeneckých sil a pod vojenským tlakem Tálibánu zhroutil afghánský bezpečnostní systém a po několika týdnech získal Tálibán plnou kontrolu na Afghánistánem. Česká republika přispívala do spojeneckých misí od května 2002 a vedle vojenských úkolů se Armáda České republiky podílela na humanitárních projektech a obnově země. Hlavním cílem byla obnova a podpora škol, obnova či materiální podpora nemocnicím, rozvoj zemědělství nebo přeprava humanitární materiální pomoci.

Na základě žádosti Egypta a mezinárodní organizace dohlížející na dodržování bezpečnostních podmínek mírové dohody mezi Egyptem a Izraelem působí od listopadu 2009 příslušníci Armády České republiky v **operaci Multinational Force and Observers (MFO)**. Operace probíhá na egyptském území Sinajského poloostrova. Mezi hlavní úkoly příslušníků mise patří provoz kontrolních stanovišť, pozorovatelská činnost podél hranic a v příhraniční zóně a zajišťování volného průplavu v Tiranské úžině. Podpora mírové dohody mezi Egyptem a Izraelem je považována za klíčovou pro stabilitu regionu. V současné době působí v operaci Multinational Force and Observers na 1 200 příslušníků ozbrojených sil 13 zemí, více než 170 civilních pracovníků a téměř 500 dodavatelů.

Bosna a Hercegovina

Operace ALTHEA v Bosně a Hercegovině byla zahájena v prosinci 2004. Jejím hlavním cílem je poskytovat pomoc místním ozbrojeným silám při budování vojenských schopností a při výcviku jednotek a současně podporovat udržování bezpečného a stabilního prostředí v zemi. Několik vojáků Armády České republiky působí ve velitelské struktuře operace.

Náměty k diskusi:

- Najdi na mapě, ve kterých zemích plnili příslušníci a jednotky Armády České republiky úkoly v zahraničních humanitárních misích a vojenských operacích.
- Proč Česká republika nasazuje jednotky svých ozbrojených sil do misí a operací mimo vlastní území?
- Znáš někoho ve svém okolí, kdo se podobné akce zúčastnil? Hovořil jsi s ním/ní o tom? Co Tě na jejich vyprávění zaujalo?

Možné otázky:

- Čeští vojáci plní úkoly v zahraničních misích a operacích, které organizují různé mezinárodní organizace. O které organizace jde?
- Na území kterých států proběhly operace KFOR a ISAF?

10. VOJENSKÁ POLICIE

Znak Vojenské policie

Vojenská policie je zvláštní **policejní sbor**, který působí v resortu Ministerstva obrany. V jejím čele stojí náčelník, který je přímo podřízený ministru obrany. Postavení, působnost a činnost Vojenské policie upravuje zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii. V trestním řízení a při odhalování přestupků se příslušníci Vojenské policie řídí trestním zákoníkem, trestním řádem a zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Organizační struktura Vojenské policie je založena na územním principu. Skládá se z jednotlivých velitelství dislokovaných v posádkách Praha (Hlavní velitelství Vojenské policie a Velitelství ochranné služby Vojenské policie s celorepublikovou působností), Tábor (Velitelství Vojenské policie Tábor s územní působností Čechy) a Olomouc (Velitelství Vojenské policie Olomouc s územní působností Morava). Základní struktura Vojenské policie je znázorněna na obrázku.

Struktura Vojenské policie

Vnitřně se Vojenská policie člení na **tři odborné složky** – kriminální službu, dopravní a pořádkovou službu a ochrannou službu. Součástí Vojenské policie jsou specializovaná pracoviště, která odpovídají za odborné úseky činnosti, například kriminalistickou techniku a expertizu, informační činnost, informační bezpečnost a technologie, přípravu a vzdělávání vojenských policistů a logistické zabezpečení.

Víte, že...

...se příslušníci Vojenské policie zúčastňují rovněž zahraničních operací, kde plní úkoly policejní ochrany nebo provádí výcvik místních policistů?

Vojenská policie v rozsahu vymezeném zákonem plní úkoly **policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu**, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany. Dále se podílí na **plnění úkolů ve prospěch integrovaného záchranného systému**.

Vojenští policisté působí přímo u vojenských útvarů a zařízení Armády České republiky. Mohou být rovněž součástí vojenských kontingentů Armády České republiky **v zahraničních operacích**, kde plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil nebo působí samostatně. Příslušníci Vojenské policie od roku 1991 působili nebo dosud působí v **zahraničních operacích** na Balkáně, v Kuvajtu, Iráku, Afghánistánu, Litvě a na Sinajském poloostrově. V letech 2003 až 2006 například vycvičili více než osm a půl tisíce policistů v Iráku a v letech 2009 až 2012 se podíleli na výcviku afghánské policie a v letech 2017 až 2021 v Afghánistánu chránili českou ambasádu.

Služební stejnokroje vojenských policistů jsou zelené, avšak s prvky, které je odlišují od ostatních jednotek Armády České republiky. Na levém rukávu polních stejnokrojů nosí vojenští policisté černý rukávový návlak s písmeny VP a na levé straně hrudi identifikační číslo žluté barvy na černém podkladu. Obdobné je to u služebních stejnokrojů, kde nosí rukávový znak s písmeny VP a na levé straně hrudi jsou viditelně označeni kovovým služebním odznakem s identifikačním číslem. Ke stejnokroji náleží baret v černé barvě. Vozidla Vojenské policie jsou označena zeleným pruhem s nápisem VOJENSKÁ POLICIE.

Náměty k diskusi:

- a. Proč je náčelník Vojenské policie jmenován přímo ministrem obrany?
- b. K čemu slouží kovový služební odznak s identifikačním číslem každého vojenského policisty?
- c. Najdi na mapě, ve kterých zemích plnili příslušníci a jednotky Vojenské policie úkoly v zahraničních operacích.

Možné otázky:

1. Která složka plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů a vojenského materiálu?
2. Jak jsou označeni příslušníci a technika Vojenské policie?

11. VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ

Znak Vojenského zpravodajství

Vojenské zpravodajství je jednou ze tří zpravodajských služeb České republiky. Bylo zřízeno zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, a je nástupnickou organizací Vojenského obranného zpravodajství a Vojenské zpravodajské služby. Je jednotnou ozbrojenou zpravodajskou službou České republiky integrující rozvědnou i kontrarozvědnou činnost.

Víte, že...

...základním úkolem Vojenského zpravodajství je získávat, shromažďovat a vyhodnocovat informace, které jsou klíčové pro zajištění obrany České republiky?

Vojenské zpravodajství je součástí Ministerstva obrany. V jeho čele stojí ředitel, kterého jmenuje po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a se souhlasem vlády ministr obrany. Z výkonu své funkce je odpovědný ministru obrany, který ho též se souhlasem vlády odvolává.

Základním úkolem Vojenského zpravodajství, který vyplývá ze zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, je získávat, shromažďovat a vyhodnocovat informace, které jsou klíčové pro zajištění obrany České republiky.

Úkoly Vojenskému zpravodajství ukládá vláda a s jejím vědomím prezident republiky. Při jejich realizaci využívá Vojenské zpravodajství všech zpravodajských oborů – zpravodajství z lidských zdrojů (HUMINT), signálového zpravodajství (SIGINT), obrazového zpravodajství (IMINT), zpravodajství z otevřených zdrojů (OSINT) a v neposlední řadě i bilaterální a multilaterální spolupráce. K získávání informací je Vojenské zpravodajství oprávněno používat specifické prostředky, kterými jsou zpravodajské prostředky (zpravodajská technika, krycí doklady, krycí prostředky a sledování osob a věcí) a osoby jednající v jeho prospěch.

S ohledem na členství České republiky v Severoatlantické alianci a Evropské unii plní Vojenské zpravodajství i úkoly vyplývající ze závazků vůči těmto organizacím.

Činnost Vojenského zpravodajství podléhá nezávislé kontrole Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, jež tak činí prostřednictvím zvláštního kontrolního orgánu, který si k tomuto účelu zřizuje.

Náměty k diskusi:

- a. Proč je Vojenské zpravodajství oprávněno při získávání informací používat specifické prostředky, jako jsou například krycí doklady, sledování osob nebo využívání osob, jednajících v jeho prospěch?

Možné otázky:

1. Jaký je základní úkol Vojenského zpravodajství?
2. Kdo ukládá úkoly Vojenskému zpravodajství?

12. VOJENSKÁ KANCELÁŘ PREZIDENTA REPUBLIKY A HRADNÍ STRÁŽ

Znak Vojenské kanceláře prezidenta republiky

Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž jsou samostatnými součástmi ozbrojených sil České republiky. Jejich působnost vychází z úkolů uvedených v zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Hradní stráž je přímo podřízena náčelníku Vojenské kanceláře prezidenta republiky.

Víte, že...

...Vojenská kancelář prezidenta republiky získala své označení již v roce 1919?

K jednomu z prvních rozhodnutí Tomáše Garriguea Masaryka po jeho triumfálním návratu do samostatného československého státu patřilo zřízení vojenského oddělení Kanceláře prezidenta republiky k 1. lednu 1919. Toto oddělení získalo zákonem č. 654/1919 Sb. trvalé označení **Vojenská kancelář prezidenta republiky** a později i přesně vymezenou působnost, jejíž základní pojetí zůstává obdobné po více než sto letech i dnes. Vojenská kancelář prezidenta republiky plní úkoly související s výkonem pravomocí prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil a rovněž s řízením Hradní stráže.

Hradní stráž byla založena 7. prosince 1918 nařízením Velitelství branné moci Československé republiky. Již od počátku svého založení měla, díky legionářům v ní sloužícím, velmi blízko k československým legiím. Hradní stráž na tyto legionářské tradice i v současnosti stále navazuje a rozvíjí je.

Hlavními úkoly Hradní stráže jsou vnější ostraha a obrana Pražského hradu, zámku Lány a objektů, které jsou dočasným sídlem prezidenta republiky a jeho hostů. Hradní stráž dále organizuje a zabezpečuje ceremoniální akty spojené s výkonem funkce prezidenta republiky, jakými jsou například uvítací ceremonie při státních návštěvách a nástupních audiencích velvyslanců nebo pietní akty.

Náměty k diskusi:

- a. Proč není Vojenská kancelář prezidenta republiky součástí Armády České republiky?

Možné otázky:

1. Jaké úkoly plní Vojenská kancelář prezidenta republiky?
2. Jaké úkoly plní Hradní stráž?
3. Komu je Hradní stráž přímo podřízena?

13. VOJENSKÁ ČINNÁ SLUŽBA

13. 1 Vojenská činná služba

Vojenská činná služba v míru, tedy mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav, zahrnuje službu vojáka z povolání, přípravu vojáka k plnění úkolů ozbrojených sil (prováděna formou vojenských cvičení) a službu v operačním nasazení. Při vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se všechny druhy vojenské činné služby mění na takzvanou službu mimořádnou. Jednotlivé aspekty vojenské činné služby jsou znázorněny na obrázku níže.

Vojenská činná služba v míru a za vojenských krizových stavů

13. 2 Služba vojáka z povolání

Voják z povolání vykonává vojenskou činnou službu ve služebním poměru k České republice jako své zaměstnání. Občan může být povolán do služebního poměru jen na základě vlastní žádosti. Vojákem z povolání se může stát občan České republiky starší 18 let, který složil vojenskou přísahu (její text je v rámečku), splňuje stanovené zdravotní a fyzické předpoklady, potřebnou kvalifikaci, je trestně bezúhonný a nepodporuje, nepropaguje nebo nesympatizuje s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou nebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.

„Já, voják, vědom si svých občanských a vlasteneckých povinností, slavnostně prohlašuji, že budu věrný České republice.

Budu vojákem statečným a ukázněným, budu plnit úkoly ozbrojených sil a budu dodržovat právní a vojenské předpisy. Svědomitě se budu učit ovládat vojenskou techniku a zbraně, připravovat se k obraně České republiky a budu ji bránit proti vnějšímu napadení. Pro obranu vlasti jsem připraven nasadit i svůj život.

Tak přísahám!“

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, § 3a

Voják z povolání je **povinen sloužit podle potřeb České republiky** na území státu i v zahraničí. Po dobu svého služebního poměru je omezen v některých základních právech zaručených Listinou základních práv a svobod. Nesmí být například členem politické strany, politického hnutí ani odborové organizace.

Může vykonávat službu v ozbrojených silách České republiky, ve Vojenské policii, Vojenském zpravodajství a na Ministerstvu obrany. V průběhu služebního poměru může voják plnit služební úkoly obranného charakteru také v orgánech státní správy nebo v právnických osobách a organizačních složkách státu, jejichž zřizovatelem nebo zakladatelem je Ministerstvo obrany (například vojenské školy, vojenské nemocnice, vojenské opravárenské podniky apod.), anebo v mezinárodních a nadnárodních organizacích nebo orgánech.

Voják je povinen chovat se vždy, tedy i mimo dobu výkonu služby, tak, aby neohrozil vážnost a důvěryhodnost ozbrojených sil. Podléhá kázeňskému právu, což znamená, že mu za jakýkoli kázeňský přestupek může být uložen kázeňský trest a za příkladné plnění služebních povinností nebo za záslužné činy udělena kázeňská odměna. Při výkonu služby je povinen dodržovat právní předpisy, mezinárodní právo válečné a humanitární (je podrobněji popsáno v kapitole 16) mezinárodní smlouvy a rozkazy nadřízených.

Povinnosti jsou však také na straně Ministerstva obrany. To vytváří vojákům podmínky pro řádný, hospodárný a bezpečný výkon služby. Ministerstvo obrany je zejména povinno zajišťovat pro vojáky zdravotní služby, zřizovat, udržovat a zlepšovat sociální zařízení, pečovat o vzhled a úpravu míst, ve kterých vojáci vykonávají službu, vytvářet příznivé podmínky pro stravování vojáků, zajišťovat vojákům ubytování, vytvářet podmínky pro soustavné vzdělávání a prohlubování kvalifikace vojáků v zájmu služby, zabezpečovat jim rekvalifikaci, vytvářet podmínky pro uspokojování kulturních, rekreačních a tělovýchovných potřeb a zájmové činnosti a zajišťovat vojákům vyslaným do zahraniční operace přiměřený kontakt s osobami blízkými (podle podmínek, v nichž je plněn úkol).

13.3 Vojenská činná služba vojáků v záloze

Vojákem v záloze je voják, který nevykonává vojenskou činnou službu. Je to tedy občan České republiky, který se podrobil odvodnímu řízení a který je zařazen v záloze ozbrojených sil. Této problematice se podrobněji věnuje kapitola 14. V míru, tedy mimo stav ohrožení státu a válečný stav, vykonává voják v záloze vojenskou činnou službu formou **vojenských cvičení** a **služby v operačním nasazení**.

Víte, že...

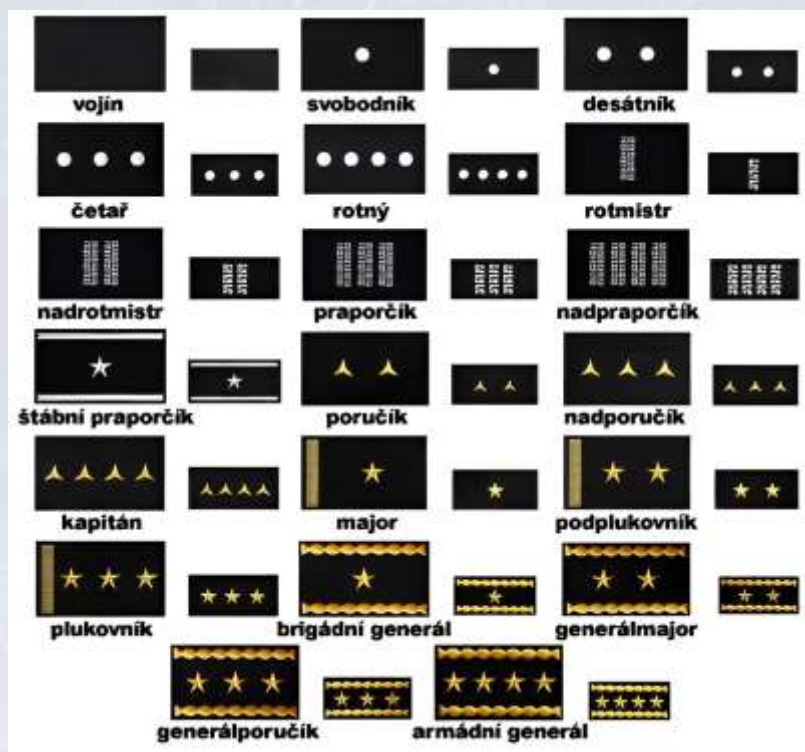
...voják v záloze může být povolán k záchranným pracím při živelních pohromách na území státu, pouze pokud s tím vysloví souhlas?

Vojenským cvičením se rozumí druh vojenské činné služby, kterým je voják v záloze připravován k plnění úkolů ozbrojených sil. Vojáci v aktivní záloze absolvují pravidelná vojenská cvičení, vojáci v záloze dobrovolná vojenská cvičení.

Služba v operačním nasazení je druhem vojenské činné služby, kterou vykonává voják v záloze nebo voják v aktivní záloze. **Vojáka v záloze** lze s jeho souhlasem povolat ke službě v operačním nasazení na území České republiky v celkové délce do třiceti dnů v kalendářním roce, vyžadují-li to záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty. **Voják v aktivní záloze** vykonává službu v operačním nasazení podle potřeb ozbrojených sil v délce do 7 měsíců v kalendářním roce na území České republiky, nebo mimo něj, pokud s takovou službou vysloví prokazatelný souhlas.

13.4 Vojenské hodnosti

Vojáci z povolání i vojáci v záloze jsou zařazeni do některého z hodnostních sborů (mužstvo, poddůstojníci, praporčíci, nižší a vyšší důstojníci a generálové) a jsou jmenováni do vojenské hodnosti. Studenti vojenských škol mají na služebním stejnokroji i označení studijního ročníku. Přehled hodnostních označení na vojenských polních stejnokrojích je uveden na obrázku.

Hodnostní označení používané na vojenských polních stejnokrojích

13.5 Vojenský stejnokroj

Stejnokroj (uniforma) je oděvem jednotného charakteru pro osoby patřící k jedné organizované skupině (například vojáci, hasiči, policisté). Díky svému vzhledu umožňuje stejnokroj jednoduché rozpoznávání příslušníků této skupiny, často označuje nějakou autoritu či kompetenci svého nositele.

Voják je povinen při výkonu služby nosit vojenský stejnokroj, který charakterizuje jeho příslušnost k ozbrojeným silám, včetně druhu vojsk a vojenské hodnosti. Vzhledem k účelu jeho užití se rozlišují různé druhy vojenských stejnokrojů. Vojáci mají dle povahy činnosti k dispozici například stejnokroj polní, služební, vycházkový, večerní nebo reprezentační. Stejnokroje jsou uzpůsobeny také rozdílným klimatickým podmínkám (tropické teploty, velké mrazy, apod.) a místu nasazení (pouštní prostředí, lesy, sníh, apod.). Základní barvy služebních stejnokrojů jsou zelená pro pozemní síly a modrá pro letectvo. Vojenský stejnokroj má velký význam z hlediska mezinárodního humanitárního práva. Toto je podrobněji popsáno v kapitole 16.

Víte, že...

... vojenské stejnokroje pro příslušníky Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráže navrhl výtvarník Theodor Pištěk?

Specifická tmavě modrá barva služebních stejnokrojů je charakteristická pro příslušníky Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráže. Červená je pak unikátní barvou služebního stejnokroje, které oblékají příslušníci Hudby Hradní stráže. Tyto vojenské stejnokroje navrhl v roce 1990 výtvarník Theodor Pištěk.

V Armádě České republiky jsou k odlišení různých druhů vojsk používány různé barvy baretů.

Víte, že...

...neoprávněné používání vojenského stejnokroje na veřejnosti je považováno za přešůpek?

Neoprávněné používání vojenského stejnokroje, nebo jeho součástí, které jsou s úplným vojenským stejnokrojem zaměnitelné na veřejnosti, je právními předpisy považováno za přešůpek.

13.6 Ženy v ozbrojených silách

Ženy začaly vstupovat do vojenské služby za 2. světové války. Procházely základním výcvikem pro muže a byla jim přiznána hodnost vojína. Bojovaly po boku mužů na východní i západní frontě, většinou ve funkcích zdravotnic, telefonistek, radistek a obsluh protiletadlových děl. Po válce byly zařazeny do armádních struktur, nebo se vrátily do civilního života. Zájem žen o vojenskou službu v České republice výrazně vzrostl v devadesátých letech 20. století, kdy se změnil pohled společnosti na službu v ozbrojených silách.

Současná armáda je ženám dlouhodobě otevřená, proto Česká republika patří k zemím s velkým zastoupením žen v ozbrojených silách. K 1. lednu 2023 oblékalo vojenský stejnokroj ozbrojených sil 13,8 % žen. Vojákyň ke stejnému datu slouží v aktivních zálohách přibližně 10,9 %. V současné době neexistuje vojenská odbornost, která by byla ženám zakázána, české vojákyňe se účastní rovněž náročných misí a operací v zahraničí. V květnu 2017 byla prezidentem republiky do generálské hodnosti poprvé v historii České republiky jmenována žena.

Víte, že...

...v ozbrojených silách České republiky slouží přibližně 13,8 % vojákyň, a že dvě z nich byly jmenovány do generálské hodnosti?

Náměty k diskusi:

- a. Jaký je tvůj názor na profesionální armádu?
- b. Jaké vlastnosti má mít voják z povolání?
- c. Při jaké příležitosti ses setkal s vojákem z povolání?
- d. Proč není neoprávněné nošení vojenského stejnokroje na veřejnosti správné a může být chápáno jako přešůpek?

Možné otázky:

1. Kdo může být vojákem z povolání?
2. Omezuje služba v ozbrojených silách vojáky v některých právech? Jak?
3. Jaké znáš vojenské hodnosti? Která je nejnížší a nejvyšší?
4. Co se dá vyčíst z vojenského stejnokroje?

14. ZÁLOHA OZBROJENÝCH SIL

Pro doplňování ozbrojených sil České republiky je vytvářena **záloha ozbrojených sil**. Součástí zálohy ozbrojených sil je aktivní záloha, jak je uvedeno na obrázku.

Zálohu ozbrojených sil tvoří ze zákona zejména bývalí vojáci, kteří vykonali vojenskou činnou službu. Po vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se k nim navíc přidávají občané, kteří byli odvedeni při odvodním řízení (tedy byli zařazeni do zálohy). Bude-li situace kritická, bude záloha povolána k mimořádné službě, tedy k bojovým a dalším útvarům ozbrojených sil České republiky.

V **aktivní záloze** jsou vojáci nebo občané, kteří se rozhodli dobrovolně převzít výkon branné povinnosti. Tito občané se k obraně vlasti připravují v průběhu kratších vojenských cvičení, dále však vykonávají svá civilní povolání. V případě potřeby ozbrojených sil (například plnění úkolů ozbrojených sil na území

České republiky i v zahraničí nebo pomoc při živelních pohromách na území České republiky) mohou být povoláni ke službě v operačním nasazení v délce až 7 měsíců v kalendářním roce.

Vojákem v aktivní záloze se může stát občan České republiky, který dosáhl 18 let, je trestně bezúhonný, zdravotně způsobilý, nepodporuje, nepropaguje nebo nesympatizuje s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou nebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob a požádala o zařazení do aktivní zálohy. Ke službě v aktivní záloze se mohou občané přihlásit skrze registrační formulář na webové stránce kariera.army.cz. Do aktivní zálohy je voják zařazen na základě správního rozhodnutí krajského vojenského velitelství, a to vždy na dobu nejdéle 3 let, kterou je možné opakovat.

Víte, že...

... ke službě v aktivní záloze se mohou občané přihlásit skrze kariera.army.cz?

K 1. lednu 2022 bylo do aktivní zálohy zařazeno přes 3 600 vojáků a vojaček. Záměrem Ministerstva obrany je, aby v roce 2025 bylo v aktivní záloze 5 000 občanů a v roce 2030 celkem 10 000 občanů. Ti budou působit jak v rámci pěších rot při všech krajských vojenských velitelstvích, tak přímo u většiny vojenských útvarů Armády České republiky. V současné době existuje 61 jednotek aktivní zálohy, jejich přehled včetně dislokace, zaměření a informací pro zájemce o vstup je uveden na webu www.aktivnizaloha.army.cz.

Služba v aktivní záloze je finančně kompenzována. Vojákové v aktivní záloze ve službě náleží za dobu služby a kalendářní den následující po jejím ukončení **služné podle hodnoty** stanovené pro služební místo, na kterém je služebně zařazen, ve výši odpovídající služebnímu tarifu vojáka z povolání pro tuto hodnotu. Vojákové v aktivní záloze vyslanému k výkonu služby v operačním nasazení náleží po dobu služby mimo území České republiky **příplatek za službu v zahraničí**, který náleží vojákovi z povolání vyslanému do zahraniční operace.

Víte, že...

...vojákov v aktivní záloze náleží za službu odměna ve výši 18 000 Kč ročně, která s délkou působení v aktivní záloze roste?

Vojákov v aktivní záloze, který absolvoval v kalendářním roce minimálně jedno pravidelné vojenské cvičení nebo službu v operačním nasazení po dobu alespoň sedmi dní v součtu, vzniká právo na **poskytnutí odměny**. Odměna s délkou působení vojáka v aktivní záloze roste. Po dvou letech zařazení do aktivní zálohy je vyšší o 40 %, po čtyřech letech o polovinu a následně po každých třech letech o 10 %, nejvýše však o 80 %.

Vojákov v aktivní záloze, který studuje studijní program nebo jeho část na vysoké škole formou prezenčního studia a nedosáhl věku 26 let, vzniká vedle výše uvedené odměny právo na **motivační odměnu** ve výši až 6 000 Kč v závislosti na datu zařazení do aktivních záloh v kalendářním roce.

Vojákov v aktivní záloze, který konal službu v zahraniční operaci po dobu nejméně 90 dnů vcelku, může být poskytnut **rekondiční pobyt** v trvání 14 kalendářních dnů k upevnění zdravotního stavu. Rekondiční pobyt organizuje a náklady s ním spojené hradí Ministerstvo obrany.

Finanční podpora náleží rovněž zaměstnavateli, jehož zaměstnanec zařazený do aktivní zálohy nekonal práci pro překážku v práci v obecném zájmu z důvodu povolání k výkonu pravidelného vojenského cvičení nebo služby v operačním nasazení. Pokud jsou tyto činnosti předem plánované, vzniká zaměstnavateli právo na poskytnutí finanční podpory ve výši dvou třetin průměrné hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství. V případě neplánovaných aktivit má zaměstnavatel nárok na finanční podporu ve výši průměrné mzdy. Obdobně se postupuje u osob samostatně výdělečně činných. Finanční podpora je vyplacena na základě písemné žádosti zmíněných subjektů.

Do zálohy ozbrojených sil je zařazena také osoba, která dobrovolně převzala výkon branné povinnosti a **požádala o účast na vojenském cvičení**. Podmínkou povolání na dobrovolné vojenské cvičení je zdravotní způsobilost, trestní bezúhonnost, potřeba ozbrojených sil a další podmínky stanovené zákonem.

Náměty k diskusi:

- Proč se bývalí vojáci z povolání stávají vojáky v záloze?
- Proč někteří občané dobrovolně vstupují do aktivní zálohy?
- Proč mají vojáci v aktivní záloze větší předpoklady být lépe připraveni k obraně státu než ostatní občané?

Možné otázky:

- K čemu slouží záloha ozbrojených sil?
- Co je součástí zálohy ozbrojených sil?
- Kdo tvoří zálohu ozbrojených sil?
- Kdo tvoří aktivní zálohu?
- Kdo se může stát vojákem aktivní zálohy?

15. VZDĚLÁVÁNÍ A PŘÍPRAVA PERSONÁLU

Systém vzdělávání a přípravy personálu resortu Ministerstva obrany je zaměřen na poskytování vzdělávacích a výcvikových aktivit směřujících ke splnění požadavků, stanovených pro jednotlivé služební a pracovní pozice.

Ministerstvo obrany v oblasti vzdělávání spolupracuje s ostatními subjekty státní správy, státními i soukromými školami a dalšími poskytovateli vzdělávacích a výcvikových služeb v České republice i v zahraničí. Na základě požadavků orgánů státní správy a územní samosprávy a požadavků vyplývajících z mezinárodních závazků se podílí také na vzdělávání civilních odborníků v oblasti bezpečnosti a obrany státu.

Vzdělávání, výcvik a výchova probíhají zejména v resortních vzdělávacích a výcvikových zařízeních, jejichž pilířem jsou vojenské školy, Velitelství výcviku – Vojenská akademie a Agentura profesního rozvoje a podpory aktivit. Všechny vojenské školy jsou součástí systému vzdělávání v České republice.

15.1 Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany

Škola se nachází v Moravské Třebové, pobočka zaměřená na obor strojírenství byla v roce 2020 otevřena v Sokolově. Škola je určena mladým lidem se zájmem o matematiku, přírodní vědy, elektrotechniku, strojírenství, informatiku a jazyky. Obsah i metody výuky jsou koncipovány tak, aby absolventi našli služební či pracovní uplatnění u vojenských útvarů a zařízení nebo mohli pokračovat ve studiu na Univerzitě obrany nebo jiné vysoké škole. Studium na vojenské střední, resp. vyšší odborné škole je ekvivalentem studia na kterékoli civilní škole tohoto stupně, jeho součástí je navíc i vojenská profesní příprava. Žáci vojenské střední školy jsou nevojáci, ale již od zahájení studia jsou připravováni na kariéru vojáka a součástí jejich výchovy a vzdělávání jsou i vojenské povinnosti, například povinnost nosit školní vojenský stejnokroj. Všem žákům jsou po dobu studia poskytovány naturální a peněžní náležitosti (výstrojná a přepravní náležitosti, ubytování a stravování).

Pro vojáky z povolání i civilní uchazeče nabízí škola možnost dálkového nadstavbového studia a kombinovaného studia vyšší odborné školy. Aktuální informace o přijímacím řízení a podrobnosti o průběhu studia jsou k dispozici na internetových stránkách školy www.vsmt.cz.

Absolvent Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy může nastoupit přímo k výkonu vojenské činné služby k vojenským útvarům a zařízením, nebo pokračovat ve vysokoškolském studiu na Univerzitě obrany.

15.2 Univerzita obrany

Univerzita zajišťuje přípravu vojenských profesionálů pro potřeby Armády České republiky a odbornou přípravu civilních expertů, a to zejména ve prospěch jednotlivých prvků bezpečnostního systému státu.

Škola poskytuje akreditované vzdělávání v bakalářských, magisterských, navazujících magisterských a doktorských studijních programech, které jsou uznávány v České republice i v zahraničí. Směřováním do oblasti vojenství a širší sféry bezpečnostního systému státu představuje škola jedinečnou příležitost získat odborné předpoklady pro odpovídající uplatnění v resortu Ministerstva obrany i civilním sektoru. Studovat je možné na jedné ze tří fakult univerzity – Fakultě vojenského leadershipu a Fakultě vojenských technologií v Brně nebo na Fakultě vojenského zdravotnictví, která sídlí v Hradci Králové. Podrobnosti o přijímacím řízení a průběhu studia na Univerzitě obrany jsou k dispozici na internetových stránkách školy www.unob.cz. Kromě toho Univerzita obrany v Brně poskytuje také kariérové vzdělávání pro vojáky z povolání ve vyšších důstojnických hodnostech.

15.3 Vojenský obor při fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy Praha

Škola nabízí prezenční i kombinované bakalářské a navazující magisterské studium oboru Vojenská tělovýchova, ve kterém připravuje vysokoškolsky vzdělané profesionály v oblasti tělesné výchovy a sportu. Studenti získávají v průběhu studia mimo jiné i dovednosti potřebné k získání instruktorských oprávnění. Absolventi oboru působí zejména jako tělovýchovní náčelníci Armády České republiky. Studium získaný diplom mohou využít v civilní sféře bez nutnosti rekvalifikace. Aktuální informace o studiu i přijímacím řízení jsou dostupné na www.vojenskyobor.cz.

15.4 Agentura profesního rozvoje a podpory aktivit

Agentura profesního rozvoje a podpory aktivit realizuje vzdělávání zaměstnanců resortu Ministerstva obrany zaměřené zejména na splnění odborných a jazykových požadavků. Je resortním metodickým orgánem pro zřizování a provozování dětských skupin. Agentura také spravuje národní kulturní památku státní zámek Komorní Hrádek, ve kterém provozuje své edukační centrum a řídí vojenský umělecký soubor Ondráš.

16. PRÁVNÍ ASPEKTY OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ

16.1 Mezinárodní humanitární právo (tzv. Ius in Bello)

Mezinárodní humanitární právo (také známo jako právo ozbrojeného konfliktu nebo pod dříve užívaným pojmem válečné právo) je souborem norem přijatých státy za účelem regulace vedení ozbrojených konfliktů.

Ozbrojené konflikty jsou situace, kdy mezi státy vzájemně (mezinárodní ozbrojený konflikt – dříve užíván termín válka) či mezi vládními silami jednoho státu a povstaleckými skupinami nebo povstaleckými skupinami navzájem (vnitrostátní ozbrojený konflikt – dříve užíván termín občanská válka) dochází k užití ozbrojené síly. V těchto situacích zjednodušeně řečeno přestává platit běžné právo mírové a začíná platit soubor norem mezinárodního humanitárního práva. Za ozbrojený konflikt se však nepovažují situace vnitřních nepokojů a násilí, kdy například vláda musí tyto násilnosti potlačit silou. Tyto záležitosti jsou tedy stále řešeny běžnými předpisy vnitrostátního práva.

Mezinárodní humanitární právo je postaveno na realistickém přístupu, že pokud státy nejsou zcela schopné vyloučit užití ozbrojené síly z řešení sporných záležitostí, pak je v zájmu lidskosti nezbytné stanovit alespoň minimální pravidla chování, která co nejvíce omezí utrpení způsobené ozbrojeným konfliktem. Tato základní pravidla jsou závazná pro všechny strany v konfliktu, neboť zajišťují ochranu základních lidských práv a hodnot. Proto se někdy v praxi hovoří o „humanizaci“ ozbrojených konfliktů. Z tohoto důvodu také mezinárodní humanitární právo neřeší, kdo je viníkem ozbrojeného konfliktu a kdo je jeho obětí. Toto upravuje zcela odlišný soubor právních norem, který je na mezinárodním humanitárním právu zcela nezávislý. Podrobněji je popsán v kapitole 16.2.

Cílem souboru norem mezinárodního humanitárního práva je tedy zejména zajistit zmírnění utrpení všech, kteří se přímo neúčastní boje (zejména civilisté a zdravotnický a duchovní personál) nebo byli z boje vyřazeni (vojáci) z důvodu zranění či zajetí.

V situacích ozbrojených konfliktů je nezbytné pravidla mezinárodního humanitárního práva dodržovat za všech okolností. Porušení závazku jednou stranou neznamená, že druhá strana jej následně také může porušit. Závažné porušení pravidel mezinárodního humanitárního práva je zločinem bez ohledu na to, zda k němu došlo v reakci na chování protivníka či nikoli.

Víte, že...

...od roku 1864 je ve válkách a válečných konfliktech zakázáno útočit na zdravotnický personál?

Dnešní soubor pravidel mezinárodního humanitárního práva navazuje na velmi dlouhou tradici, kdy si válčící strany stanovovaly pro jednotlivé lokální války závazná pravidla (například Chamurappiho zákoník). Průlom směrem k univerzalitě těchto norem nastal v roce 1864, kdy na popud švýcarského občana Henryho Dunanta byla přijata tzv. první Ženevská úmluva. Tato úmluva zavedla ochranu raněných vojáků a zdravotnického personálu (zákaz útoků na tyto osoby). Jako ochranný znak zdravotnického personálu byl na počtu Švýcarska přijat červený kříž na bílém poli. V rámci posílení lidskosti úmluva také poprvé stanovila povinnost poskytnout ošetření zraněným osobám dle pravidel lékařské etiky, tj. dle závažnosti zranění a nikoli dle příslušnosti

zraněné osoby k ošetřujícímu personálu. Ochranné znaky zdravotnických zařízení a personálu (červený kříž, červený půlměsíc a červený krystal) jsou vyobrazeny na obrázku.

Ochranné znaky zdravotnických zařízení a personálu (červený kříž, červený půlměsíc a červený krystal)

Ženevská úmluva z roku 1864 byla několikrát doplněna a nahrazena novějšími úmluvami. Aktuálně platí čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 (o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli; o zlepšení osudu raněných, nemocných, a trosečníků ozbrojených sil na moři; o zacházení s válečnými zajatci; o ochraně civilních osob za války). Tyto úmluvy mají univerzální povahu, neboť jejich smluvními stranami jsou všechny suverénní státy světa. Dále existuje řada specializovaných úmluv, které tyto základní prameny mezinárodního humanitárního práva upřesňují a konkretizují. Jako příklad lze uvést úmluvu o právech dítěte, úmluvu na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu nebo různé smlouvy zakazující některé konkrétní typy/druhy zbraní.

Víte, že...

...vojenské akce lze vést pouze proti vojenským osobám a cílům?

Mezinárodní humanitární právo se řídí čtyřmi základními zásadami. **Zásada rozlišování** stanovuje, že je za všech okolností nutné rozlišovat mezi civilními a vojenskými osobami a mezi civilními objekty a vojenskými cíli. Vojenské akce lze směřovat pouze vůči vojenským osobám a cílům. Některé objekty jsou ze své povahy vždy vojenskými cíli (například kasárna), jiné původně civilní objekty se vojenským cílem mohou stát (například radnice či škola se mohou stát vojenským cílem, pokud je z nich vedena bojová činnost nebo slouží jako skladiště zbraní).

Podstatou **zásady lidskosti** je, že válečné úsilí stran v konfliktu nesmí být neomezené. Praktickým vyjádřením této zásady jsou stanovené zakázané metody a prostředky vedení ozbrojených konfliktů.

Zásada vojenské nezbytnosti spočívá v realistickém přístupu k vedení ozbrojených konfliktů. Umožňuje vést pouze takový útok a provádět jen taková vojenská opatření, která jsou nezbytná pouze k přemožení (neutralizaci) protivníka a zakazuje neodůvodněné ničení majetku. Proto musí být vedení vojenských operací směřováno pouze proti těm vojenským cílům, jejichž zničení přinese konkrétní a přímou vojenskou výhodu.

Zásada přiměřenosti stanovuje nepřipustnost útoků, u kterých se dají očekávat ztráty na životech chráněných osob (například civilistů), jejich zranění nebo poškození chráněných objektů (civilních, kulturních a historických), které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu. Její podstatou je opět realistický přístup, kdy i při největší vynaložené péči může při vojenské činnosti omylem dojít k nezáměrnému útoku na civilní obyvatelstvo či objekty.

Výše uvedené zásady jsou dále doplněny následujícími konkrétními pravidly, uvedenými v rámečku níže.

Další pravidla mezinárodního humanitárního práva.

- Zákaz útoku na vzdávajícího se nebo raněného protivníka.
- Povinnost zacházet s osobami lidsky a bez jakékoli diskriminace.
- Zákaz mučení, krutého a nelidského zacházení.
- Povinnost respektovat a chránit zdravotnická zařízení a personál. Zákaz útoků na tyto osoby a objekty včetně transportů. Zdravotnickému personálu nesmí být bráněno v jejich činnosti. Pořadí ošetření zraněných a nemocných určuje jejich zdravotní stav, ne národnost ani příslušnost k té či oné straně konfliktu.
- Právo na spravedlivý soudní proces a zákaz uplatňování principu kolektivní viny.
- Zákaz rabování.
- Zákaz užití hladovění civilního obyvatelstva jako prostředku boje.
- Zákaz proradnosti, tj. zneužití dobré víry protivníka, že dané osobě je nutno poskytnout ochranu či že od ní nehrozí žádné nebezpečí (například předstírání statusu zdravotnického personálu či civilní osoby, nebo předstírání zranění).
- Zákaz vydat rozkaz, že nikdo ze vzdávajících se nebude ušetřen.

Vážná porušení mezinárodního humanitárního práva znamenají válečný zločin. V takovém případě je povinností státu odpovědnou osobu postavit před spravedlivý soud. Na základě principu univerzality je k takovému stíhání oprávněn jakýkoli stát. Válečné zločiny jsou navíc nepromlčitelné. Doplnkovou možností, jak stíhat pachatele těchto zločinů (válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a zločin genocidy) představuje Mezinárodní trestní soud, který od roku 2002 funguje v Haagu (Nizozemí), a jehož je Česká republika smluvní stranou.

Víte, že...

...vážná porušení mezinárodního humanitárního práva představují válečný zločin, který je ze zásady nepromlčitelný?

...Charta Organizace spojených národů zakazuje užití ozbrojené síly k řešení konfliktů mezi státy?

16.2 Právo na válku (tzv. *ius ad Bellum*)

Od pravidel platných v situaci ozbrojeného konfliktu je třeba vždy odlišovat pravidla upravující **možnost užití síly v mezinárodních vztazích**, tzv. právo na válku. Zda je daný ozbrojený konflikt legální, nebo je považován za akt agrese, lze posoudit zejména na základě ustanovení obsažených v Chartě Organizace spojených národů z roku 1945.

Charta Organizace spojených národů deklaruje zákaz užití síly mezi státy. Tento zákaz dal vzniknout **systému kolektivní bezpečnosti**, kdy byla Radě bezpečnosti Organizace spojených národů svěřena základní odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti ve světě.

Charta Organizace spojených národů tak připouští pouze dvě možnosti, kdy se státy mohou uchýlit k užití ozbrojené síly k řešení záležitostí, které nebylo možno vyřešit smírně. První z nich jsou **kolektivní akce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů**. V případě, že Rada bezpečnosti Organizace spojených národů určí, že situace představuje ohrožení či porušení míru, rozhodne, jaká opatření (včetně užití vojenské síly) je

nezbytné přijmout a zároveň vyzve státy k součinnosti a respektování takového rozhodnutí.

Druhou možností, kterou Charta Organizace spojených národů připouští, je **jednání států v individuální nebo kolektivní sebeobraně** v případě, že proti němu dojde k ozbrojenému útoku.

Náměty k diskusi:

- a. Proč byl vytvořen ucelený soubor norem mezinárodního humanitárního práva?
- b. Je správné, že v průběhu ozbrojeného konfliktu jsou váleční strany povinny respektovat a chránit zdravotnická zařízení a personál?
- c. Proč je vážné porušení mezinárodního humanitárního práva považováno za válečný zločin?
- d. Co rozumíš pod pojmem humanizace ozbrojených konfliktů?
- e. Co znamená právo na válku?

Možné otázky:

1. Jaké jsou základní zásady mezinárodního humanitárního práva a co říkají?
2. Jak se nazývají vážná porušení mezinárodního humanitárního práva?
3. Ve kterých případech se podle Charty Organizace spojených národů mohou státy uchýlit k užití ozbrojené síly k řešení záležitostí, které nebylo možno vyřešit smírně?
4. Na základě kterého dokumentu OSN lze usoudit, jestli je ozbrojený konflikt legální, nebo je považován za akt agrese?

DŮLEŽITÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Nejvyšší právní předpis státu, vytváří pravidla výkonu státní moci. V článku 43 upravuje vyhlášení válečného stavu, účast České republiky v mezinárodních obranných systémech a vyslání ozbrojených sil České republiky do zahraničí a pobyt cizích vojsk na území státu. V článku 63 připisuje prezidentovi republiky roli vrchního velitele ozbrojených sil.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

Definuje nástroje státu k plnění jeho základní povinnosti, tzn. zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrany jejích demokratických základů a ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot. Vymezuje nouzový stav a stav ohrožení státu, zřizuje Bezpečnostní radu státu.

Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Stanovuje lidská práva a základní svobody státních občanů České republiky případně cizinců v České republice.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.

Vymezuje působnosti ústředních orgánů státní správy České republiky.

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Upravuje postavení, úkoly a členění ozbrojených sil České republiky.

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

Zákon upravuje vznik, změnu, zánik a obsah služebních poměrů vojáků z povolání.

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

Stanovuje povinnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob k zajišťování obrany České republiky před vnějším napadením. Upravuje problematiku přípravy občanů k obraně státu, uvádí její základní zaměření a stanovuje podíl jednotlivých subjektů na její realizaci.

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)

Obsahuje ustanovení o branné povinnosti a opatření související s vyhlášením stavu ohrožení státu nebo válečného stavu.

Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

Obsahuje ustanovení o právním postavení vojáka v záloze, průběh vojenské činné služby, na kterou byl voják v záloze povolán, jeho nároky související s výkonem vojenské činné služby, podmínky pro zařazení a vyřazení z aktivní zálohy a podmínky finanční podpory zaměstnavatele vojáka v aktivní záloze.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Vymezuje integrovaný záchranný systém a stanovuje jeho složky a jejich působnost. Stanovuje působnost a pravomoc orgánů státní správy a územní samosprávy. Uvádí práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Stanovuje působnost a pravomoc orgánů státní správy a územní samosprávy a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením. Definuje stav nebezpečí.

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

Upravuje přípravu hospodářských opatření pro krizové stavy a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů.

Zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky

Stanovuje právní poměry a podmínky pro pobyt ozbrojených sil jiných států na území České republiky.

Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii)
Vymezuje působnost, postavení a činnost Vojenské policie.

Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

Upravuje postavení, působnost, koordinaci, spolupráci a kontrolu zpravodajských služeb České republiky, ukládání úkolů zpravodajským službám, podávání zpráv těmito službami a poskytování informací zpravodajským službám.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Upravuje vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Stanovuje mimo jiné povinnost Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a ředitelům škol vytvářet podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Obsahuje ustanovení o dalším vzdělávání a kariérním systému pedagogických pracovníků.

STRATEGICKÉ, KONCEPČNÍ A JINÉ ZÁSADNÍ DOKUMENTY

Bezpečnostní strategie České republiky (2015)

Základní dokument bezpečnostní politiky České republiky. Definuje naše hodnoty a zájmy a popisuje současné bezpečnostní prostředí včetně trendů a hrozeb i jejich možných dopadů na naše zájmy. Stanovuje přístupy, jak těmto hrozbám čelit s využitím všech možných národních, bilaterálních i multilaterálních nástrojů. Popisuje strukturu a funkce jednotlivých prvků bezpečnostního systému České republiky.

Obranná strategie České republiky (2017)

Představuje záměr České republiky k zajištění obrany státu. Popisuje základní zásady výstavby a činnosti systému obrany státu, hlavní úkoly ozbrojených sil České republiky a politicko-vojenské ambice České republiky. Konstatuje, že obrana České republiky je založena na třech pilířích – zodpovědném přístupu státu, moderních a akceschopných ozbrojených silách a uvědomělých občanech. Občanskou povinnost k obraně státu následně zdůrazňuje v textu.

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024 (2019)

Koncepce popisuje cílový stav systému provádění přípravy občanů k obraně státu z hlediska celospolečenské potřeby, stanovuje priority a směry dalšího vývoje v této oblasti a uvádí důležitá opatření k dosažení cílového stavu. Zdůrazňuje klíčovou roli občana a nutnost jeho aktivního přístupu k získávání potřebných znalostí a dovedností a osvojení způsobů chování využitelných v případě jeho zapojení do zajišťování obrany státu.

Dlouhodobý výhled pro obranu 2035 (2019)

Stanovuje hlavní trendy a pilíře rozvoje resortu Ministerstva obrany České republiky v dlouhodobém horizontu, které povedou k naplnění politicko-vojenských ambicí a mezinárodních závazků České republiky.

Koncepce výstavby Armády České republiky 2030 (2019)

Stanovuje minimální požadavky na schopnosti Armády České republiky a zdrojová východiska na jejich dosažení. Definuje nejpravděpodobnější záměr použití Armády České republiky za předpokládaného vývoje bezpečnostního prostředí.

Koncepce mobilizace ozbrojených sil České republiky (2013)

Koncepce definuje provedení mobilizace, způsob doplnění ozbrojených sil České republiky, velikost mobilizačních příprav v míru a navrhuje proces přípravy pro převedení ozbrojených sil České republiky z mírové do válečné organizační struktury.

Koncepce operační přípravy státního území České republiky (2017)

Zabývá se zabezpečením operační přípravy státního území České republiky v míru, za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky (2013)

Stanovuje cíle a postupy tvorby, použití a rozvoje Aktivní zálohy ozbrojených sil České republiky v systému zajišťování obrany České republiky ve střednědobém horizontu.

Doktrína Armády České republiky (2013)

Doktrína definuje a objasňuje strategické a operační principy pro přípravu, vedení a zabezpečení jednotlivých typů operací, na kterých se Armáda České republiky může v souladu s platnými právními předpisy a mezinárodními smlouvami podílet. Doktrína je využitelná rovněž orgány státní správy a územní samosprávy spolupracujícími s Armádou České republiky při řešení krizových situací na území státu.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2017)

Dokument byl vydán opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Program nabyl účinnosti 1. září 2017. V dokumentu je od roku 2013 zařazena také problematika přípravy občanů k obraně státu, tento krok vychází z Koncepce přípravy občanů k obraně státu.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2021)

Dokument byl vydán opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Program nabyl účinnosti dnem 1. září 2021 a je závazný pro 1. stupeň základních škol od 1. září 2023 a pro 2. stupeň základních škol od 1. září 2024.

Rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání (2021)

Ucelená soustava dokumentů tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání ve středním vzdělávání. Program pro jednotlivé typy středních škol nabyl účinnosti na základě opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy dnem 1. září 2021.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 (2021)

Popisuje systém ochrany obyvatelstva v České republice. Definuje základní principy ochrany obyvatelstva a nástroje, jejichž prostřednictvím je prakticky realizována. Obsahuje základní úkoly pro realizaci stanovených priorit.

DOPORUČENÉ ODKAZY

Příprava občanů k obraně státu:

pokos.army.cz

Ministerstvo obrany a Armáda České republiky:

www.army.cz

Hradní stráž:

www.hrad.army.cz

Vojenská policie:

www.vp.army.cz

Krajská vojenská velitelství:

www.acr.army.cz/struktura/generalni/plan/kvv/kontakty---krajaska-vojenska-velitelstvi-203437/

Severoatlantická aliance:

www.nato.int

www.natoaktual.cz

Společná bezpečnostní a obranná politika Evropská unie:

www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/institucionalni_zajisteni_a_nastroje.html

www.eeas.europa.eu

Pracovní a poradní orgány vlády:

www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání:

www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty

Rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání:

www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy

Edukativní programy pro žáky základních škol:

www.vhu.cz/nabidka-programu/

www.vhu.cz/operace-historikon-zakladni-informace-a-objednavky/

Videoklipy a filmové dokumenty o armádě:

ww.mocr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=154 & conn=1861 & =3

www.youtube.com/user/tvarmycz

Humanitární mise a zahraniční operace:

www.mise.army.cz

Právní aspekty ozbrojených konfliktů:

www.cervenyriz.eu

www.icrc.org

Vojenská historie:

www.vhu.cz

www.csol.cz

Pocta padlým veteránům:

www.inmemoriam.army.cz

Nábor do ozbrojených sil České republiky:

www.kariera.army.cz

Možnosti studia na vojenských školách:

www.vsmt.cz

www.unob.cz

Aktivní záloha:

www.aktivnizaloha.army.cz

Tematicky řazená fotogalerie:

www.flickr.com/czecharmy/collections

Vojenské újezdy:

www.vojujezd-boletice.cz

www.vojujezd-brezina.cz

www.vojujezd-hradiste.cz

www.vojujezd-libava.cz

Sociální sítě:

www.facebook.com/pokos.army.cz

www.facebook.com/Ministerstvoobranyceskerepubliky

www.facebook.com/ArmadaCeskerepubliky

www.twitter.com/ObranaTweetuje

www.twitter.com/ArmadaCR

SOUBOR TESTOVACÍCH OTÁZEK

Bezpečnostní prostředí:

1. Mohou mít hrozby a rizika šířené ze vzdálených oblastí dopad na bezpečnost České republiky?
  - a) ano
  - b) ne

Zapojení České republiky do mezinárodních organizací a jeho význam:

2. Severoatlantická aliance má v současnosti:
  - a) 15 členů
  - b) 29 členů
  - c) 30 členů
  - d) 51 členů
3. Členským státem Severoatlantické aliance není:
  - a) Německo
  - b) Polsko
  - c) Slovensko
  - d) Rakousko
4. Česká republika se stala členem Severoatlantické aliance v roce:
  - a) 1989
  - b) 1993
  - c) 1999
  - d) 2003
5. Podstatou kolektivní obrany podle článku 5 Severoatlantické smlouvy je:
  - a) vzájemná pomoc členských států Severoatlantické aliance v případě napadení
  - b) vzájemná pomoc evropských států při likvidaci živelních katastrof
  - c) vzájemná pomoc států střední Evropy při obraně spotřebitelů
  - d) vzájemná pomoc České republiky a Polska při leteckých nehodách
6. Evropská unie má v současnosti:
  - a) 12 členů
  - b) 27 členů
  - c) 28 členů
  - d) 32 členů
7. Jsou všechny státy sousedící s Českou republikou členy Evropské unie?
  - a) ano
  - b) ne
8. Je Česká republika zapojena do Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie?
  - a) ano
  - b) ne
9. Cílem Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie není:
  - a) chránit nezávislost a bezpečnost Evropské unie
  - b) udržovat mír
  - c) podporovat cestování
  - d) podporovat dodržování lidských práv a základních svobod

10. Hlavním úkolem Organizace spojených národů je:
- a) organizování mezinárodních sportovních a kulturních akcí
  - b) provádění výzkumu v oblasti porodnosti
  - c) udržování míru ve světě a rozvoj přátelských vztahů mezi státy
  - d) budování celosvětových ozbrojených sil
11. Organizace spojených národů má v současné době:
- a) 51 členů
  - b) 28 členů
  - c) 193 členů
  - d) 205 členů
12. Právní rámec pro organizaci pozorovatelských a mírových misí Organizace spojených národů je dán:
- a) účelově vytvořenými právními předpisy pro jednotlivé mise
  - b) Severoatlantickou smlouvou
  - c) Chartou Organizace spojených národů
  - d) Ústavou České republiky
13. Voják mise Organizace spojených národů nosí baret nebo přilbu:
- a) v národních barvách
  - b) v modré barvě
  - c) v zelené barvě
  - d) baret ani přilbu nikdy nenosí
14. Technika používaná v misích Organizace spojených národů má barvu:
- a) bílou
  - b) maskovací dle prostředí, v kterém operuje
  - c) modrou
  - d) reflexní žlutou
15. Mise a operace uskutečňované v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie ne mohou být:
- a) humanitární a záchranné
  - b) poradní a pomocné
  - c) bojové, k řešení krize
  - d) technické, k zajištění plynulosti automobilové a vlakové dopravy

Krizové stavy

16. Mezi krizové stavy ve smyslu krizového řízení nepatří:
- a) stav ohrožení státu
  - b) nutná obrana
  - c) nouzový stav
  - d) válečný stav
17. Po vyhlášení stavu ohrožení státu:
- a) mohou být omezena některá občanská práva a svobody
  - b) ztrácí občané České republiky volební právo
  - c) přestává platit Listina základních práv a svobod
  - d) přestává platit Ústava České republiky
18. Válečný stav může být vyhlášen v případě:
- a) povodní
  - b) rozsáhlého požáru
  - c) napadení České republiky
  - d) při ozbrojené vzpouře vězňů

19. O vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se občan dozví prostřednictvím televize, rozhlasu a tisku:
- a) ano
  - b) ne
20. O vyhlášení válečného stavu rozhoduje:
- a) prezident republiky
  - b) vláda
  - c) Parlament České republiky
  - a) Ministerstvo obrany
21. Pro území celého státu nelze vyhlásit
- a) válečný stav
  - b) nouzový stav
  - c) stav nebezpečí
  - d) stav ohrožení státu
22. Omezení základních práv a svobod při vyhlášení krizového stavu musí vláda zveřejnit:
- a) pokud možno ještě před vyhlášením krizového stavu
  - b) současně s vyhlášením krizového stavu
  - c) do 24 hodin po vyhlášení krizového stavu
  - d) nemusí zveřejňovat
23. Stav ohrožení státu lze vyhlásit:
- a) pouze na dobu 30 dnů
  - b) na období delší než 30 dnů
  - c) na období nejvýše 2 měsíců
  - d) na neomezenou dobu

Bezpečnostní systém

24. Do bezpečnostního systému České republiky nepatří:
- a) vláda
  - b) Ministerstvo obrany
  - c) orgány Evropské unie
  - d) prezident republiky
25. Za zajišťování obrany České republiky nese odpovědnost:
- a) vláda
  - b) prezident republiky
  - c) Ministerstvo obrany
  - d) obecní a krajské úřady
26. Základním úkolem ozbrojených sil České republiky je:
- a) obrana České republiky a spojeneckých zemí před vnějším napadením
  - b) zvyšování povědomosti občanů České republiky o Severoatlantické alianci
  - c) pomoc při odstraňování následků živelních katastrof
  - d) provádění branné výchovy obyvatelstva
27. Do ozbrojených sil nepatří:
- a) Armáda České republiky
  - b) Hradní stráž
  - c) Vojenská kancelář prezidenta republiky
  - d) Policie České republiky

28. Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je:
- a) prezident republiky
  - b) předseda vlády
  - c) ministr obrany
  - d) náčelník Generálního štábu Armády České republiky
29. Bezpečnostní rada státu je pracovním orgánem:
- a) prezidenta republiky
  - b) vlády
  - c) předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
  - d) ministra obrany

Armáda České republiky

30. Den ozbrojených sil slavíme:
- a) 12. března jako připomínku vstupu České republiky do NATO
  - b) 9. května jako připomínku ukončení 2. světové války
  - c) 30. června jako připomínku přísahy věrnosti prvních jednotek československé armády
  - d) 11. listopadu jako připomínku válečných veteránů
31. Armádu České republiky nelze použít:
- a) při napadení České republiky
  - b) při odstraňování následků živelních katastrof
  - c) k posílení Policie České republiky
  - d) k soukromým účelům ústavních činitelů
32. Velení Armádě České republiky zabezpečuje:
- a) vláda
  - b) Generální štáb Armády České republiky
  - c) ministr obrany
  - d) Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
33. K hlavním úkolům Pozemních sil Armády České republiky nepatří:
- a) vedení obranné a útočné bojové činnosti
  - b) posílení ochrany státní hranice
  - c) střežení objektů na území České republiky
  - d) ochrana vzdušného prostoru
34. Hlavním úkolem Vzdušných sil Armády České republiky je:
- a) ochrana vzdušného prostoru státu
  - b) hašení rozsáhlých požárů ze vzduchu
  - c) monitorování dopravní situace
  - d) letecká přeprava do států Severoatlantické aliance
35. Vrtulníky vojenské letecké záchranné služby mají barvu:
- a) zelenou nebo šedivou
  - b) bílou nebo červenou
  - c) červenobílou nebo zelenou
  - d) modrozelenou nebo bílou
36. Do systému podpory vojsk nepatří:
- a) vojenská logistika
  - b) vojenské zdravotnictví
  - c) vojenská kynologie
  - d) bojová činnost
37. Provádění oprav a techniky zajišťuje:
- a) vojenská logistika
  - b) vojenská kynologie

- c) vojenské zdravotnictví
- d) spojovací specialisté

38. S vojenskými psy pracují příslušníci v oblasti:

- a) vojenské logistiky
- b) vojenské kynologie
- c) komunikačních a informačních systémů
- d) dělostřelectva

39. Spojení v Armádě České republiky zajišťují:

- a) příslušníci vojenské logistiky
- b) zaměstnanci České pošty
- c) příslušníci Vojenské policie
- d) specialisté na komunikační a informační systémy

40. Vojenští psi nejsou primárně používáni k:

- a) vyhledávání zbraní a výbušnin
- b) k účasti na kynologických soutěžích a výstavách
- c) k vyhledávání drog
- d) k pátrání po ztracených lidech

Humanitární mise a vojenské operace v zahraničí

41. Účast českých vojáků v humanitárních misích a vojenských operacích v zahraničí:

- a) přispívá k zajišťování naší vlastní bezpečnosti
- b) nemá žádný vliv na naši bezpečnost
- c) slouží pouze ke spotřebě zastaralé munice
- d) je pouze formou kázeňské odměny pro nasazené vojáky

42. Humanitární mise a vojenské operace v zahraničí nejsou organizovány:

- a) Organizací spojených národů
- b) Evropskou unií
- c) Severoatlantickou aliancí
- d) Mezinárodní zdravotnickou organizací

43. Vojáci Armády České republiky v rámci vojenských misí nikdy nepůsobili:

- a) v Asii
- b) v Africe
- c) v Antarktidě
- d) v Evropě

Vojenská činná služba

44. Vojákem z povolání se občan České republiky stane:

- a) na základě vlastní žádosti
- b) na základě rozhodnutí ministra obrany
- c) na základě rozhodnutí orgánů Severoatlantické aliance
- d) na základě rozhodnutí soudu

45. Vojákem z povolání může být pouze občan České republiky:

- a) ano
- b) ne

46. Mimořádná služba je druh vojenské činné služby, kterou vojáci konají:

- a) v době míru
- b) při odstraňování následků živelních katastrof
- c) za válečného stavu
- d) za nouzového stavu

47. Do mimořádné služby je voják povolán
- na základě rozhodnutí orgánů Evropské unie
  - na vlastní žádost
  - na základě rozhodnutí orgánů Severoatlantické aliance
  - z moci úřední
48. Armáda České republiky je plně profesionální:
- ano
  - ne
49. Ženy v ozbrojených silách České republiky:
- nesmějí být zařazeny v bojových jednotkách
  - nesmějí vykonávat službu v místech ozbrojených konfliktů
  - mohou vykonávat službu v jakékoli vojenské odbornosti
  - mohou vykonávat službu pouze ve vojenském zdravotnictví
50. Ženy v Armádě České republiky mohou vykonávat službu:
- pouze v místě svého bydliště
  - kdekoli, kde je nasazena Armáda České republiky
  - pouze na území České republiky
  - kdekoli na území států Evropské unie
51. Voják z povolání nemůže vykonávat službu:
- v Armádě České republiky
  - na Ministerstvu obrany
  - v Hradní stráži
  - v soukromých společnostech
52. Voják z povolání po dobu svého služebního poměru nesmí:
- vyjadřovat své názory
  - být členem politické strany
  - vlastnit majetek
  - vzdělávat se

Záloha ozbrojených sil

53. Pro doplňování ozbrojených sil se vytváří záloha ozbrojených sil:
- ano
  - ne
54. Součástí zálohy ozbrojených sil je:
- pravidelná a povinná záloha
  - aktivní záloha
  - povinná záloha, aktivní záloha a dobrovolná záloha
  - skupina vojáků z povolání, kteří se právě vrátili ze zahraniční operace
55. Vojákem v aktivní záloze se občan stane:
- po absolvování odborného kurzu
  - pokud o to sám požádá, je zdravotně způsobilý, trestně bezúhonný a dosáhl 18 let
  - automaticky po skončení vojenské činné služby
  - na žádost velitele krajského vojenského velitelství

Povinnosti občanů při obraně státu

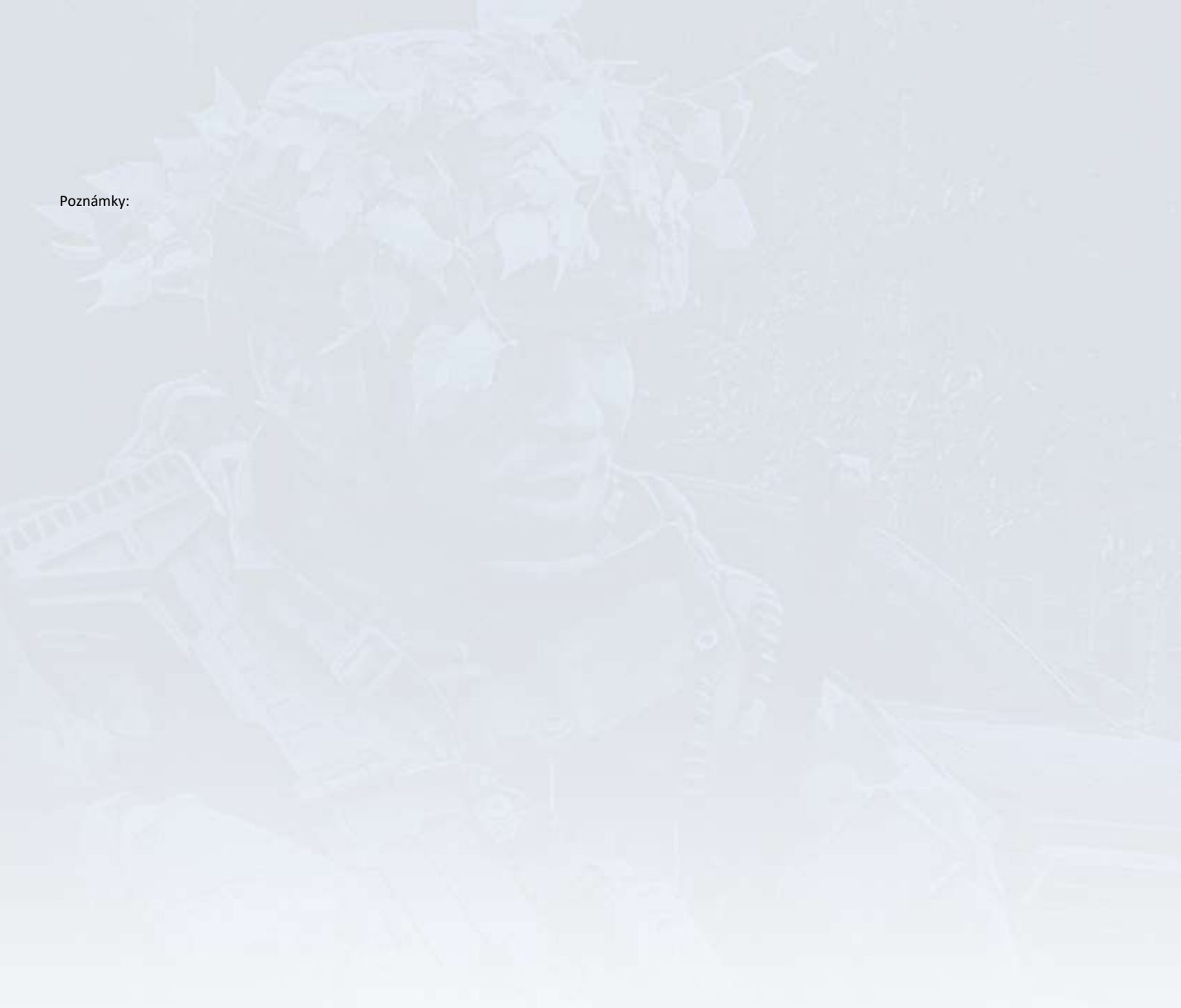
56. Branná povinnost občanů České republiky se vztahuje na muže i ženy:
- ano
  - ne
57. Branná povinnost vzniká občanovi České republiky:
- den po osmnáctých narozeninách a zaniká dnem dosažení 55 let
  - dnem osmnáctých narozenin a zaniká dnem dosažení 60 let
  - dnem narození a zaniká dnem dosažení 55 let
  - den po jednadvacátých narozeninách a zaniká dnem dosažení 60 let
58. Branná povinnost je v míru vykonávána na principu dobrovolnosti:
- ano
  - ne
59. Občan České republiky, na kterého se vztahuje branná povinnost, je povinen:
- připravit si zásoby potravin
  - prostudovat branný zákon
  - snížit spotřebu elektrické energie, plynu a vody
  - podrobit se odvodnímu řízení
60. Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu nemůže být občanovi uloženo:
- poskytnout věcný prostředek potřebný k zajišťování obrany státu
  - darovat věcný prostředek potřebný k zajišťování obrany státu
  - vykonat pracovní povinnost k zajišťování životně důležitých funkcí státu
  - vykonat pracovní výpomoc k zajišťování životně důležitých funkcí státu

Správné odpovědi k testu:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
a	c	d	c	a	b	a	a	c	c	c	c	b	a	d	b	a	c	a	c
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
c	b	d	c	a	a	d	a	b	c	d	b	d	a	c	d	a	b	d	b
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
a	d	c	a	a	c	d	a	c	b	d	b	a	b	b	a	b	a	d	b

Poznámky:

PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU
Příručka pro učitele základních a středních škol

Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR

Vydalo Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha
U Památníku 2, 130 05 Praha 3
<http://www.army.cz>, <http://www.vhu.cz>

Vydáno elektronicky:
2023

3. vydání

Kopírovat, překládat a rozmnožovat publikaci bez souhlasu vydavatele je zakázáno.
NEPRODEJNÉ